

Բաժանորդագիրն կԱՆՆԻ՞ն Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դրշ, Ռուսիոյ համար 5 ռուբլի. ուրիշ երկիրներու համար 12 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրու- թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ' կ'ընդունուի՝ 1 դրշնոցը 34 փարայի հաշ-ւով, կամ 100 դրուշի փոխարէն 115 դրշ: ԵԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար դիմել:

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱՆԱԿԱՆՇԵԱՆ
Պոլիս, Պաշտ-Պարու, Թաշխան, քիւ 50

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاند

• • • • • نومروده « زاعيك » غزتهسى مديرى

بالا قاشيان حوونان

S'adresser à

HÖVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»

Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50

CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 19

Շ Ա Բ Ա Թ

22 փետրուար 1892

Գ Ր Ա Ս Ե Ն Ե Ա Կ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԵԱՂԻԿԻ Տնօրէնութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իւր ընթերցողաց թէ, գոհացումն տալու համար այն ինդրանաց զորս յաճախ կ'ընդունի, հաստատած է Յանձնակատարութեան Գրասենեակ մը:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը հայթայթէ մեծ և փոքր քանակութեամբ ամէն տեսակ ապրանք թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ եւրոպական հըրապարակներէն գնելի, ինչպէս, գիրք ամէն լեզուաւ, պատկերք, ձայնագրութիւնք, դպրոցական և գրասենեակի պիտոյք, ժամացուցի, տպարանական և այլ արհեստական գործիք, կտաւեղէնք, ասուեղէնք, ըմպելիք, անուշահոտութիւնք, կահ կարասիք, և այլն, և այլն:

Վճարմունք կանխիկ են, բայց ի հարկին կարելի է պայմանաժամաւ եւս գործել այն տանց հետ որ կըրնան արտադրիչներն ապահովել: Փոխադրութեան ծախք կը պատկանին յաճախորդաց:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կ'ստանձնէ նաեւ վաճառումն ներքին բերքերու թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ օտար հրապարակաց վրայ: Առ այդ կը բաւէ զրկել վաճառելի ապրանքն նմոյշները:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը վաճառուի ունենալ թղթակիցներ գաւառական քաղաքներու մէջ:

Թղթակցութիւնք պէտք է ուղղուին առ Յ. Գ. Փալադաշեան, Կ. Պոլիս, Պաշտ-Պարու, Թաշխան, քիւ 50:

FRATELLI GOLDENBERG

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒԱԻՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՈՐ ՀԱՄԱՑՆ ԵՒՐՈՊ. ԹՈՒՐԿԻՈՅ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐԿԻՈՅ ԵՒ ԵՂԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐԱԹԵԼԼԻ ԿՈՆՏԵՆՊԵՐԿԻ

Այս վաճառատուն կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամէն մրցման կրնայ դիմադրել իւր կերպասուց ընտիր յատկութեամբ, պատրաստութեան տոկունութեամբ, ինչպէս նաեւ հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքով:

ԳԼԽԱՌՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅՔ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնի քով Թիւ 2, եւ Քարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ Ք

Հռոտոս, Քափալա, Ռուսոնք, Զմիւռնիա, Վառնա, Պուրկաս, Փիլիպէ, Բոր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Մերսին, Բիւս, Թարսուս, Ատանա, Պէրութ, Դամասկոս, Տրիպոլիս (Սուրիական), Եաֆա, Ալեքսանդրիա, Դահիլէ, Լայն, Լայն:

PAPETERIES DE VIDALON

Թ Ղ Թ Ե Ղ Ի Ն Ա Ց

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ՎԻՏԱԼՈՆԻ

Հիմնեալ 1597 ին յ'Աննօնէ

Դրամագլուխ 3,150,000 Փրանք:

Կ'արտադրէ տարին 3,000,000 քիլօկրամէն աւելի

Ներկայացուցիչ Հանրի Ժարտօն, Պարնաթան Խան

Գրասենեակի և տպագրական զանազան տեսակ ընտիր թուղթեր, գծագրութեան թուղթ սպիտակ և զանազան գոյներով, ծծուն թուղթեր, զանազան տեսակ ստուարաթղթեր (մուխամա), լուսանկարչական թուղթեր, մագաղաթանման թուղթեր, նամակաց պահարաններ, և այլն, և այլն:

«ԵԱՂԻԿ» կը տպագրուի Վիտալոնի գործատան մէջ պատրաստուած թուղթի լայն: — Մանրամասն տեղեկութեանց և յանձնարարութեանց համար դիմել ՎԵՐԱՂԻԿԻ Խմբագրատունը:

15—20

կը խնդրուի գգուշանալ կարգ սը.
նորեւելի լուսանկարիչներէ որք կը գոր-
ծեն մեր անուամբ :

5—12

Ույն գիրքերը գաւառներէն ստա-
նալու համար գիմել «Ծաղկիկի» Խմբա-
գրութեան :

Բաժանորդագիրն կԱՆՆԻՒԹԵՐՔԻՅ Համար տարեկան 50 դրշ, իսկ տարեկան համար 25 դրշ, եւրոպական համար 12 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրով կ'ընդունուի 1 դրշնոց 34 փարայի հաշուով, կամ 100 դրուշի փոխարէն 115 դրշ:

ԾԱՂԻԿԻ Վերաբերեալ ամէն գործի համար դիմել

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՒՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պալիս, Պաշտ-Գաբու, Թաշխան, քիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Հ Ր Ա Ք Ի Ր

درعيلهده بفتح قوسنده طاش خاندە
•• نومزوده «زاغيك» غزتهسى مديرى
بالا قاشيان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»,

Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50

CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ԵՐԱՅԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 19

Շ Ա Բ Ա Թ

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1892

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Գ Ր Ա Դ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն (1)

Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի
«Ամուսնական խնդիրներ» գրքին
վրայ,

ի Բժիշկ Միսաք Արամեանէ

Գալով այն պատճառարանութեան, թէ այս չարեաց բոլոր պատճառը չհասութեան մասին ներգործող կանոնաց անորոշութիւնն է, եւ թէ անոնց բարձման համար անհրաժեշտ է մի նոր կանոնադրութիւն ժամանակի պահանջից համեմատ, առ այս թող ներուրի մեզ նկատել Սեդրակեան Սրբազանին, որ սոցա պատճառը այն չէ, որ որոշ կանոնադրութիւն չունինք, այլ այն, որ եղած կանոնադրութիւնը ճշդութեամբ գործադրելու եւ հսկելու պաշտօն ունեցող անձինք ոչ միայն պէտք եղածին չափ հմուտ չեն մեր եկեղեցւոյ հոգւոյն եւ կանոնադրութեան, այլ եւ ցանկութիւն ալ չունին հմտանալու. նոցա գիտութիւնն այնչափ է, որ կարողանան պէտք եղած ժամանակ դիւրութեամբ Շնորհալիի կանոնը ցոյց տալ, պէտք եղած ժամանակ ալ Պարտաւորողումը: Տարակոյս չկայ որ այս տեսակ անձանց ձեռքը կանոնը նման է սարդի ոտայինին, որու հանդիպողը եթէ հասարակ ճանճ է՝ կը բռնուի եւ կը խեղդուի, իսկ եթէ իշամեղու է, կը պատռէ եւ կ'անցնի...:

Ի հարկ է մի խելահաս մարդի կողմէն անմտութիւն կը լինէր մտածել, թէ Հայաստանեայց եկեղեցին չհասութեան մասին որոշ եւ պարտաւորիչ ընդհանրական կանոն չունի, եւ ի հարկ է Հ. Բաստամեանցն ալ այն մտօք չէ ըսած թէ՝ «Այս հարցը մշակման կարօտ է»:

(1) Շար. «Ծաղիկ» ի նախորդ թիւէն:

այլ ըսած է այն մտօք, որ եղած կանոնադրութեան պատմական եւ կատարելագործութեան հանգամանքները եւ պարագայները շատ կողմէն մութ են եւ շատերին ալ անձանթ: Եթէ Սեդրակեան Սրբազանի նման մի հեղինակ, որ թեկնածութիւն ունի վարդապետ լինելու օրինաց՝ իւր աղիւսակներու մէջ զանց կ'ընէ դնել Աբրահամ կաթողիկոսի կանոնական թուղթը, կարող ենք երեւակայել միջակ ընդհանուր իմացութեան աստիճանը: Այս իսկ պատճառով Սեդրակեան Սրբազանի մէջ բերած օրինակները այդ կողմէն խնդրի էութեան հետ մի որ եւ իցէ անմիջական յարաբերութիւն չունին եւ չեն կարող համոզիչ վաստ լինել՝ մի նոր կանոնադրութեան անհրաժեշտութիւն նշմարելու: Դժբա՛ ինչպէս արդէն նկատել ենք՝ կամ չարամիտ զեղծումներ են, կամ հոգւակաւ աչալընութեան պակասութիւն, կամ՝ ուրիշ խօսքով՝ օրէնքի կիրառական խանգարումներ, քան թէ կազմական պակասութիւն:

Դիցուք թէ ամուսնութեան համար նոր օրէնքներ խմբագրուեցան, ինչպէս կը պահանջէր «Օրագիր»ը եւ ինչպէս կը պահանջէ Սեդրակեան Սրբազանը. բայց ի՞նչ երաշխաւորութիւն, որ նոր օրէնքներն աւելի լաւ պիտի ներգործեն, ժողովուրդի առջեւ աւելի պատկառելի պիտի երևին քան թէ «Հին», փտած խել մը օրէնքները», որ ըստ ընկերական կեանքի պահանջներու փաստարանաց, այլ եւս անտանելի են եւ չեն համապատասխաներ ժամանակի պահանջներու: Կարելի՞ է արդեօք երաշխաւորել դոցա անվրէպ, անթերի գործադրութիւնը, որով այլ եւս տեղիք չմնար ո՛չ զեղծութիւններու եւ ոչ դժգոհութեանց: Օրէնսդիր մարմինը օրինադրութեան ժամանակ կ'որոշէ օրինաց ընդհանուր սահմանները՝ համաձայն իւր սկզբանց եւ հայեցողութեան. իսկ մասնաւոր դէպքերու եւ արտակարգ հանգամանքներու մէջ գործադրուելու եղանակի որոշումը

կը թողնէ վարչական իշխանութեան:

Մի օրէնք, մի օրինադրութիւն, որքան ալ մանրամասնօրէն եւ բազմակողմանի կ'ընդատուած ու մշակուած լինի՝ դարձեալ ժամանակի եւ դրութեան բոլոր մասնաւոր եւ ուրոյն հանգամանքները կարող է նախատեսել, այդ պատճառով եւ վարչական բարձր իշխանութիւնները օգտուած են մի տեսակ արձակման իրաւունքով, ի հարկէ միշտ մի որոշ սահմանով: Նոյնանման դրութեան մէջ է եւ եկեղեցւոյ օրէնսդրական ժողովը՝ եկեղեցւոյ իրաւասութեան են. թարկուած խնդրոց մասին օրէնք կանոնադրելու ժամանակ: Բոլոր մասնաւոր եւ ուրոյն դէպքերն ու պարագայները կարող չեն նախատեսուիլ, Մանաւանդ մեր եկեղեցւոյ նման դրութիւն ունեցող եկեղեցին, որու օրինաց եւ կանոնաց ոյժը իրենց մէջ պիտի լինի, եւ որ ներքին բարոյական ոյժէն զատ՝ ուրիշ արտաքին ոյժ չունի, որ այդ օրինաց պարտաւորիչ գործութիւնը պահպանէ: Ուրեմն այդ նոր կանոնադրութեան ժամանակ ալ, օրինալուծման իրաւասութիւնը պիտի ներգործէ եւ դարձեալ օրէնքը պիտի լինի ի ձեռս առաջնորդաց, որոնք՝ եթէ նոր պահանջից համեմատ իրենց հաճոյ կը լինի թողուլ զԲանն Աստուծոյ եւ պաշտել զսեղան՝ անշուշտ «քանդիներ», «եւ վասնզի»ներ պիտի գտնեն հին առածը կենդանի պահելու:

Եթեք Ծլորին, սպիտակ ջորին,
Մեռնի կինն՝ առնի քենին:

Ուրեմն հարցը ոչ թէ կանոնի նորութեան եւ առաջադիմականութեան մէջ է, այլ հոգւակաւ հոգաբարձութեան մարմնի վերածնութեան եւ վերանորոգութեան մէջ, որպէս զի այդ մարմինը նոր ի նորոյ համակուրի եկեղեցւոյ վարդապետութեան եւ օրինաց ոգւով եւ քաջ ըմբռնէ, որ կը պատահին դէպքեր յորս Աստուածային իրաւունքը կը հրամայէ. «Զողորմութիւն կամիմ

և ո՛չ զգո՛ւնք: Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ: (1)

Ի՞նչ օգուտ նոր և ամենակատարեալ կանոնադրութենէն, երբ օրինագէտը չպատկառիր օրէնքէն և կ'սկսի կատակ ընել անոր հետ: Կարելի է՞ արդեօք այնպիսի լրիւ օրէնք տալ, ինչպէս առաքեալը գրել է կարգի Ս. Սորհրդի կատարման պայմանաց մասին: Բայց ի՞նչ կը տեսնենք: Այդ օրէնքի ո՞ր թեւադրութիւնը երկիւրեւթութեան և պատկառանքի գոնէ ուրիշ չափով կը պահպանուի. — ոչ մինը. կատարեալ խանգարմունք և խախտումն: Միթէ այս խանգարմունքը կարող է՞ պատճառ լինել մեղմացնելու օրէնքի տրամադրութիւնները: Եկեղեցին առաջարկելով աւետարանի օրէնքը, կ'ըսէ. — Որ կարողն է տանել, տարցի: Ոչ ոք չէ՞ կարող այնպէս յարգել մարդկային անհատական ազատութիւնը, ինչպէս եկեղեցին,

(1) Ո՛չ մի եկեղեցի այս մասին այնքան ստիպողականութիւն չէ ունեցած և չունի, որքան Հայաստանեայց եկեղեցին: Բաւական է յիշել պատմութեան այն դէպքերը երբ հովուական հոգաբարձութիւնը միահամուռ կերպով, ամբողջ աշխարհի համար լուծել է պատկի նուիրագործութեան բոլոր պայմանները, — արեւական մերձաւորութեան և հասակի բոլոր արգելքները և հրամայել է ուր քարեկանէ վեր բոլոր երեսայնները պատկել առանց ամենեւին նայելու մերձաւորութեան վիճակին և ժամանակին, և պատկը կը կատարեն մէկ օրուան մէջ Մեծի պահոց աւագ ուրբաթ օրը: Արթուն և արիւմտան հովուութիւնը այս օրինալուծութիւնը կը ներէր միշտ մանկահաւաքի ժամանակ, որ հարկապահանջութեան մի տեսակն էր: Ժողովուրդը պարբերաբար հարկ պիտի տար որոշեալ թուով 8 տարեկանէն վեր կայտառ և գեղեցիկ երեսայններ երկու սեռէ: Որովհետեւ պատկուածներուն չէր կարելի գալիլ, ուստի հոգեւոր իշխանութիւնն իմանալով հարկահաններու մօտալուտ դալուստը, — խօսյն կը կարգադրէր նշանակուած հասակի բոլոր երեսայնները պատկել ուրի հետ որ պատահէ, մինչև խի քրոջը՝ եղբորը հետ:

Այս արհաւիրքներու յիշողութիւնը տակաւին կենդանի է ծերերու պատմութեանց մէջ: Գրաւոր տեղեկութիւն ուզողը կարող է գտնել Մսերի «Կաթութիւնիկոսաց պատմութեան» մէջ: Գոհութիւն Աստուծոյ, այն ժամանակներն անցած են. սակայն աչքի առաջ ունենալով մեր ժողովուրդի քաղաքական վիճակը, նորա վայրապատին սիւսումը և բնակութիւնը, միթէ կարելի է՞ երաշխաւորել, որ մեր եկեղեցւոյ գերագոյն իշխանութիւնը խոստաւ ազատութեան է՞ դորա նման արտաքոյ կարգի հանդատանքներու ճնշումէն և ըստ այնմ արտաքոյ կարգի օրինալուծութեան դիմելու հարկադրութենէն՝ գթութեան և ուղղութեան պարտքը հասուցանելու մասը:

որովհետեւ Աւետարանն է այդ ազատութեան հարազատ և կաթոգին մայրը, բայց եկեղեցին պարգեւելով իւր շնորհքը—ազատութիւնը, կը պահանջէ — որ «ազատութիւն մեր եղիցի ոչ ի պատճառս մարմնոյ»:

Գալով Սեդրակեան Սրբազանի հայեցողութեան այն կէտին, թէ օրէնքները պիտի համապատասխանեն մեծողութեան նոր եղանակին, ընկերական կեանքի նոր պահանջներուն, արտաքին նոր պայմաններուն, այս մասին արդէն մեր ասելիքն ասացինք, որքան կը ներկին լրագրական էջերու սահմանը և մեր դատելու ազատութեան չափը. աւելին ձանձրալի է: Միայն կ'ուզենք իմանալ. թէ այս ամէնուն յայտարարը ո՞վ պիտի լինի:

Անկասկած նոքա որոնք իւրացնելով մեծողութեան նոր եղանակը, ընկերական կեանքի նոր պահանջներու փոփոխութիւնը ստանձնած են. — Մեր յառաջադիմականները, Բայց ասոնցմէ ո՞րոք պիտի լսենք: «Մշակին» արդեօք. բայց չէ՞ որ նա մոտաժողութեան նոր եղանակի ուղղութենէն, գիտութեան վերջին խօսքէն այնքան յետ է մնացել, որ քիչ թէ շատ այդ ձանապարհի վրայ երազելու համար՝ պաշտաւոր է իւր գուրգուրած աշակերտին, իւր ինքնուրոյն մտքի ինքնուրոյն զաւակէն, «Տարազ» էն փրկիսօրիայութեան դաս առնել: «Մշակի» ի ամուսնական քեզիսները մանկական թոթովանք են, համեմատելով այն թեզիսներու հետ, զոր «Տարազ» կը հաչակէ: «Մշակ» ի ամուսնական քեզիսները որքան ալ օտարոտի լինէին մեզ համար, այսու ամենայնիւ անոնց հիմքը բանաւոր էր: «Մշակ»՝ որովհետեւ յայտարարած է թէ կրօնը չձանշնար, անկասկած չէր կարող չհաստել այն սկզբանց որոնց վերայ հաստատուած են եկեղեցւոյ ամուսնական օրէնքները. այս հայեացքի մէջ, բոլորովին բնական էր՝ եթէ նա իւր քեզիսները հաստատելով քաղաքացիական գաղափարութեան ազատ սկզբանց վրայ՝ կ'արծարծէր այն գաղափարները, որ ռուսաց գրականութեան մէջ 1872ի ժամանակները առանձնապէս կ'արտայայտուէին հմուտ իրաւաբանի մը նշանաւոր յօդուածոց մէջ: «Տարազի» ի վարդապետութիւնը այս մասին՝ մոտաժողութեան նոր եղանակով խզել է ամէն տեսակ կապանք, զորս մարդիկ օրէնք կ'անուանեն. — օրէնք պարտուց: Կարգուցէք այդ նոր լուսաւորիչ թերթի մոտրումներու վերջին արդասիքը և կը համոզուիք, որ մեր «առաջադիմականները» իրենց բոլոր գիտութեամբ և անկախօրէն մտածելու առանձին ընդունակութիւնով հան-

դերձ՝ անհատական ազատութեան սահմանաց մասին գիտութեան վերջին խօսքը իմանալու համար՝ պարտաւոր են աշակերտիլ առ ոտս Պ. Տիգրանի Նազարեանց, Ղարաբաղի երեկուայ քնթակալ «այանների» ճաշակը մշակող և միտքը լուսաւորող ուսուցչի: Կարգացէք այդ սքանչելի վէպը և կը համոզուիք, որ «Տարազ» ի լուսաւորիչներու պահանջն է՝ այլ եւս չնախանձիլ անբռն անասուններուն անասնութեան վրայ: Դու մի՛ ըսեր, եղբր են զգացմունքներ, որոնք կարող են խեղդել պարտաճանաչութեան թեւադրութիւնները, եթէ չըսենք ի՞նչ օրէնք՝ և հարկադրել կնոջ մոռանալ ամէն բան, ինչ որ նուիրագործել է անկեղծ բնութիւնը և բանականութիւնը. — մոռանալ մինչև անգամ երեսայնները: Կը ցանկայինք իմանալ, որ եթէ եկեղեցական ժողովը գումարուի ամուսնութեան համար նոր օրէնքներ հաստատելու՝ ինչպէս պիտի նայի այս պահանջի վրայ, որ մարդու անհատական ազատութեան անբռնաբարելի իրաւունքն է: Ճշմարիտ է, այդ բանի առաջ՝ մեզ հետ միասին չիօթուած է և Պ. Գ. Արծրունին, բայց ի՞նչ նշանակութիւն ունի մեր նման փարիսեցւոց չիօթմունքը, խռովութիւնը, երբ դա նեմարսութիւն է և այդ ճշմարտութեան հասու է եղած Ղարաբաղի երեկուայ քնթակալ, բայց Բարիգի «մադամներ» ջանքով լուսաւորուած միտքը:

(Շարունակելի)

ԿԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Բ Ա Բ Ե Ր Դ Է Ն

Տեղական բերքեր. — Բաբերդի դիրքըն աւելի լեռնային է քան դաշտային. կլիման բարեխառն. բերքերն են ընդհանրապէս ցորեն, գարի, հաճար, մեղր՝ որք մեծ քանակութեամբ կ'արտադրուին. կը բուսնի նաև որոմ, կը տաւատ, սոս, ևն: Ընդեղինաց կարգէն կը սերմանուին կաղամբ, գդուճ, ամէն տեսակ բանջար, ստեղպին, բողկ, սոխ, խստոր, չողգամ, գետնախնձոր (այս վերջնոյն մշակութիւնն 7-8 տարիէ հետէ սկսած է և օր ըստ օրէ յառաջ կ'երթայ), նաև քանի մը նորանոր բոյսեր: Կան կարգ մ'ալ լեռնային ինքնաբոյս ընդեղեններ, ինչպէս (տեղական բառով) ժախզամպուրթ, ծեթրին, անիսոն, զաման, ևն:

Բերքի գիւղեր. — Քաղաքի շրջակայ հայաբնակ բերրի գիւղերը կը կազմեն Բլուր, Քարափրակ(1), Հնտէ, Խորուղ,

(1) Այս այն եղական գիւղն է, յորմէ ծնած և սերած են շատ մը բանաստեղծներ, երգիչներ, գրագէտներ:

Աւերակ, խայէկ, վարդահան(2), Նիւ, Կիւ(3), Օձտեղ, Պալաւոս, Բուշարի և ուրիշ քանի մը գիւղեր. սակայն ասոնց բնակիչք՝ հակառակ այնչափ հողային հարստութեան՝ շատ ծոյլ և անտարբեր մարդիկ են. իրենց գիտցածէն անդին չ'են ուզեր անցնիլ, մինչդեռ կան տեղեր՝ որք շատ յարմար են ծխախոտ, ձէհրի, լուբիա, կանեփ, կնձիթ և այս կարգի արգասաւոր և արժէքաւոր բաներու մշակման:

Դեղուկ կամ խոբուկ եւ դէմիի հուրք. — Այս չարաւալից վէրքերն՝ որք ընդհանրապէս մարդուս դիմաց վրայ կ'ելնեն, բուժելու համար, վէրքը թեփի տաք ջրով լուալէ յետոյ՝ վրան հաւկթի իւղ քսելու է. այսպէս մէկ երկու անգամով բոլորովին կ'անհետի վէրքն:

Հաւկթի իւղն հանելու եղանակն. — Հաւկթի իւղը հանելու համար, 3—4 հաւկթի կոտորելով դեղնուցքը պէտք է զատել և խոր տապակի մը մէջ դնելով լաւ մը եփել, մինչեւ որ այրի և ընդ ինքեան զատուի իւղն, զոր լաւ մը զտելու համար դրգալով ձգմել ու խահուկի գաւաթի մէջ քամելու է:

Գեղնախնձոր եւ վայրկեանական գըլխացաւ. — Ահաւասիկ պարզ դարման մը վայրկեանական գըլխացաւի համար: Պէտք է գետնահինձորը քանի մը շերտերու վերածել և իւրաքանչիւր շերտի վրայ բարակ ծեծուած աղ ցանելով ճակատին վրայ պինդ մը կապել, որով կրնայ փարատիլ գըլխացաւն:

Արսածելի ապրանքներ. — Բարերդէն մեծ քանակութեամբ կ'արտածուի արմաթ, նաեւ աղուէս, թոխորի (սանսար), նապաստակի, սկիւռի, գայլի, շնչրի, քաւթարի, այծի, ոչխարի, ուլի և գառան մարթեր, քիթրէ և բուրդ:

Ոգելից բմայիլի. — Յորչափ կ'աղքատանայ ժողովուրդն, նոյնչափ ջերմ խնկարկու կը դառնայ Բագոսի տաճարին. 5—10 տարիներէ ի վեր սովորական

ինչպէս են Աշք Տիւլանի, երգիչ Ծատուր և այժմ ալ Պուէտն Բնար:

Տեւական այն առածը կը խօսուի այս գիւղին համար թէ՝ «առուն գլուխ մոզիկ (արջաւ) մը», այսինքն անձնուէրներ են՝ որք ի հարկին չեն զլանար տալ իրենց արջաւն ի սէր եղբայրսիրութեան, երբ կուսակցական վէճ մը գիպի, որ յաճախ կը պատահի անդ...:

(2) Վարդահան գիւղին՝ որ հուպ է Տրապիզոն տանող խճուղոյն, հըսկայակերտ կիսաւերակ երեք եկեղեցիներն արդի դրից մէջ ոչ նուազ կը գըրաւեն անցորդաց ունի և ուրուն:

(3) Կիւ՝ իւր ժողովրդի հեզ և կըրթասէր բնաւորութեամբ կը ճգնի կըրթական գործն յառաջ տանիլ, ունի նորակերտ վարժարան մը՝ զոր կը բանայ ամէն ձմեռ, որուն հակառակնայն կը գործեն շատ խիւ միւս գիւղերն:

Նէն աւելի մեծ քանակութեամբ բմակելիք կ'սպառի սոս, որովհետեւ այժմ գիւղացին սկսած է քաղաքացիէն աւելի զինուորագրուիլ այդ ախարն:

Հին գործիներով հոյսագործութիւնն. — Յարդ հին գործիներով կ'ընեն աստ վարուցան. դեռ 5—6 տարիներ առաջ տեղիս վաճառականներէն մին (Հ. Գ.) բերել տուաւ մեծ ծախքով մի հնձման մեքենայ և հապիւ մի քանի ամիս կրցաւ գործածել. ահա խոտելի հանդիսացաւ տգէտ գաղափարներու առջև՝ որք դուցէ այս գիւրութիւնն աւանդական սովորութեանց հանդէպ մեզք և պատրանք ուզեցին նկատել:

Համայնի ֆակել եւ բուղբ բանալ (հըմայից դիմել). — Որ և է հիւանդութիւն կրնայ բուժուիլ համայնի և հմայից ի կիր արկմամբ (տեղական կարեւորություններու հաւատքն): Ընտանեկան և պառաւտական կարգ մը սնտի դեղերու և նախապաշարմանց մասին կ'ուզեմ յառաջիկային գրել:

Բ Ի Ն Կ Ե Ա Ն

Տեսութիւն Բիւնկեանի անցելոյն եւ ներկայից վերայ

Եթէ ականարկ մը նետեմք Բիւնկեանի անցելոյն վերայ, պիտի տեսնեմք թէ այնպիսի փառաւոր նախնիք ունեցեր եմք՝ որք ազգային կրօնի և ուսման սուրբ նախանձով վառուած իրենց ժամանակին պահանջումէն աւելի, ամէն դժուարութեանց յաղթելով ըրած են ինչ որ կրցած են ի սէր իրենց բնագաւառին: Խնայած չեն երբէք թէ՛ նիւթապէս և թէ՛ բարոյապէս ամէն զոհողութիւն, անձնուէր ջանք և խնամք՝ որոց շնորհիւ Բիւնկեան ունեցած է հոյակապ եկեղեցիներ, վարժարան և յիշատակութեան արժանի նախանձելի վիճակ: Բիւնկեան խանձարուր եղած է շատ մը ամիրայից, երեւելի սեղանաւորաց, դասատուաց, բժշկի, փաստաբանի, երկրագործի, ևայլն, ևն: Բիւնկեան կը փայլէր երբեմն և կը պանծար իւր կրթարանով այնպիսի ժամանակի մը մէջ՝ յորում ուսմունք եւ գիտութիւնք այնչափ կարեւորութիւն ստացած չ'էին: Սակայն, ախոս, բաւական տարիներէ ի վեր, նա մանաւանդ վերջին ատեններս բոլորովին հակապատկեր մ'եղած է Բիւնկեան, մարած է գոգքես ուսման եւ գիտութեան եռանդն ու նուազած է սէրը, և ցաւ է մեզ ըսել թէ ողբալի կացութեան ենթարկուած են անդ ազգային գործերն ու երկս. վարժարանը՝ Մեր նախնիք թէեւ ուսումնական չ'էին, բայց քաջ

զգացած էին ուսման յարգն ու արժէքը, միշտ վառ և թարմ պահած են կըրթութեան սէրը եւ շատերն ալ գիտութեան անհրաժեշտ սկստքն գնահատելով՝ իրենց զաւակունքը Պօլիս բարձր վարժարաններու մէջ կրթել տուած են: Աւա՛ղ, ցաւ է սակայն մեզ ըսել թէ այսպիսի լուսաւորեալ դարու և ժամանակի մէջ՝ յորում ուսմունք եւ գիտութիւնք շնորհիւ մեր ուսումնասէր և լուսամիտ կայսեր՝ օր քան զօր մեծ կարեւորութիւն կը գտնեն ամէն ուրեք, մինչեւ խիւ աննշան գիւղերու մէջ, եւ օր ըստ օրէ նորանոր դպրոցներ կը կառուցուին ամէն տեղ, Բիւնկեան չ'ունի օրինաւոր դպրոց մը, չ'ունի արդի ժամանակիս ոգւոյն անխուսափելի պահանջման համաձայն մի երկս. վարժարան: Բիւնկեան երեւմիտ մարգարէի ողբոց արժանի այժմեան արգահատելի և աննախանձելի կացութեան մէջ եթէ ունի միթարական մի բան՝ այն ալիւր կեդրոնական հին ու խարխուլ եկեղեցւոյն վիրաշինութիւնն եղած է վերջերս, շնորհիւ Տ. Յակոբեան Մեծ. Կարապետ էֆ.ի՝ որոյ նիւթական վիճակը խիստ անձուկ և աննախանձելի էր այնպիսի ժամանակի մը մէջ՝ յորում Բիւնկեանի մէջ տարեկան մինչև 1000—1500 լիրայ հասոյթ ունեցող քանի մը ընտանիքներ կը գտնուէին, «թող զկանայս և զմանկախս»: Իրաւամբ աչքի կը զարնէ այսօր Տ. Յակոբեան էֆ.ի բարեգործութիւնը և մեծագործութիւն կրնայ համարուիլ, այն բանաւոր պատճառաւ, զի մեծ նեղութեամբ և քրտամբ երեսաց չահած է այն 200 ոսկւոյ կլորիկ գումարը՝ զոր մէկէն նուիրեց մեր տաճարին վերաշինութեան: Իրա՛ւ է թէ վարժարան մը եկեղեցիէն աւելի կարեւոր և անհրաժեշտ է, զի ամէն ինչ դպրոցէն կ'անկալուի, սակայն Տ. Յակոբեան էֆ. մեր եկեղեցւոյ խարխուլ վիճակէն վճարանք նշմարելով՝ ստիպեալ ձեռնարկած լինելու է անշուշտ եկեղեցւոյ վերաշինութեան, փոխանակ երկս. վարժարանի մը կառուցման՝ որ իւր սրտին միակ և անզուսպ փափագն ու բաղձանքն եղած է ի սկզբանէ անտի և որոյ համար անցեալները հետեւեալ տողերը կը գրէր. «Շնորհակալ ըլլալով ձեր ըրած բարեմտադրութեանց՝ ես ալ փափաքանք կը փափաքիմ որ Աստուած արժանի՝ ընէ զիս և երկսեւ վարժարանի մը շինութեան. յոյսս մեծ է որ Աստուած այս միթարութիւնը չպիտի զլանայ յինէն, ինչպէս գրած էիք, յանուշիկ և նուիրական յիշատակ... ո՛հ, Աստուած մեծ է և իւր ողորմութիւնն անչափ»:

Քաղցր է մեզ ուրեմն յուսալ թէ Բիւնկեան ի մօտոյ գեղեցիկ երկս. վար-

ժարան մ'ունենալու բաղդը պիտի ունենայ՝ ի շնորհս Տ. Յակոբեան էֆ. ի ազգասիրութեան և կրթասիրութեան՝ զորս արդէն ամէն պարագայի մէջ արդեամբ ցոյց տուած է, խոյս տալով մէն հրապարակական գովեստներէ և ներքոյներէ։ Տ. Յակոբեան էֆ. ի համեստութիւնը շնորհէր մանաւանդ մեզ՝ դրուատիք յերկրեւ իրեն. սոյն տողերն ալ զանց պիտի ընէինք՝ եթէ մեծ եւ նուիրական սարտականութիւն մը չը ծանրանար մեր վերայ՝ մեր անկեղծ խնդակցութիւնն ու շնորհակալիքն արտայայտելէ զատ, գալ կոչում ընել մեր սիրելի հայրենակցաց՝ յիշեալ էֆ. ի բարի օրինակին հետեւելու։

Տ. Յակոբեան էֆ. մեր մեծանուն նախնեաց առաքինութեան և բարեգործութեան հետեւելով՝ ռահվրայ մը կը հանդիսանայ համայն Բինկեանցւոցս, մանաւանդ կարող դասուն, մեր փառապանծ նախնեաց արժանաւոր ժառանգներ լինելոյ և մեր ապագայ սերունդոց օրհնութիւնն ժառանգելոյ։ Ուստի, սիրելի Բինկեանցիք, քիչ մը շարժում, քիչ մը զգացում, քիչ մը ոգեւորութիւն ունենալը և թեւ թեւի տալով մեր բարերար Տ. Յակոբեանի՝ զարգացնելը և բարձրացնելը երբեմն յառաջդիմութեան գէնիթը և այժմ յետադիմութեան նաւորը գտնուող մեր սիրելի ու պաշտելի ծննդավայրն Բինկեան։

Ի. Պ. Ս. ՓԻՇԹՅԱՆ

24 Յունի 92, Աթին-Գարափաւ

ԲԱՌԱՔՆՆԱԿԱՆ

«ԿԱՐՈՍ ԹԷ՛ ԿԱՐԱՒՍ», ԼԱԽՈՒՐ,

ՔԱՐՍՈՆ ԵՒ ԶԻԱԼԱԽՈՒՐ

Միջին դարու մէջ մեր գրականութիւն մատնուած էր մեծաւ մասամբ համբաւի դադարաւորողաց ձեռք, որք քրմահաճ և անխիղճ կերպով կը կոկէին՝ կը ձեւէին լեզուն։ Այս ախտ այնքան յառաջացաւ այն ժամանակ, որ մինչև իսկ Միաբանող կոչեցեալ խումբ մի մարդիկ հանեց ընդդէմ գրականութեան և ընդդէմ եկեղեցւոյ։

Մեր «կարաւս» բառին կրած փոփոխումն ալ ի «կարոս» և ապա ի «կարոս» այն ժամանակէն մնացած է. վասն զի նախ թէ «կարաւս» կը համեմատու պարսկերէնի «թէթ» և թուրքարէնի «թէթ» բառից հետ, երկրորդ թէ միջին դարէ սաղին գտնուած հայերէն ձեռագիրք թէ և զանազան կերպարանք կը ներկայացնեն մեզ սոյն բառն, սակայն յաճախ գործածուած կը տեսնենք աւով, ինչպէս՝ կարաւս, կարաւոս, կարաւուզ, քարաւուզ, քարաւուզ, քարաւիս,

քարաւիզ, ևն. ևն. ի վկայութիւն կարող եմք կոչել Ամիրտողութիւն Ամասիացին, որ իւր Օգոս բժշկութեան տնուն ձեռագիր թարգմանութեան մէջ կը գրէ. «Մաճուն անգուժաւի որ օգտէ ստամոքաց որ ի կերակրէն փքուի... Առ... քարաւիսի հունտ... պետրատելինայ. որ է քարին քարաւիսին հունտըն»։ Դարձեալ. «Պէտտսէլինայ. որ է քարի քարաւիսն, և կարօսի հունտն»։ Նոյնպէս և Ասար Սեբաստացին իւր ձեռագիր բժշկարանին մէջ կը գրէ. «Ասացեալ է Բագարատ բժիշկին. եթէ ոք կամիցի մաճուն շինել որ ամենայն ցաւոց դեղ լինի. առ աննուս... քարաւիսի տակ (ի լուսանցսն մեկնեալ) «քէրէվիզ»։ Դարձեալ. «Բարի քրէվս, որ է պետրոսէլինայ»։ Դարձեալ. «կարաւսի հունտ», ևն, ևն. Ուրեմն սխալ է օով, մանաւանդ թէ ո ով գրելն։

Երբ օ տառը մտաւ մեր այբուբենին մէջ, ընդհանուր սովորութիւն եղաւ բոլոր աւով գրուած բառերն օ ով գրել, նոյն իսկ պէտք չեղած տեղն. ինչպէս՝ հօւսամբ=հաւատամբ, օհսարան=աւետարան, կրաւնօր=կրօնաւոր, այլովքն հանդերձ։ Ընդ այս փորձանաց հանդիպեցաւ նաև մեր «կարաւս» բառն, որ ի սկզբան համբաւի դադարաւորողաց ձեռք փոխուեցաւ ի «կարոս», և ապա անգգաւի կերպիւ ի «կարոս»։ Այս կարգէն է նաև «Պաւլոս» տնուն զոր ամէն լեզուի մէջ այսպէս կը գրուենք, և նոյն իսկ Փրանսերէնի մէջ au-ով (Paul) գրուած կը տեսնենք և ոչ օ ով (Pol)։ «Բաւլինջան» բառն, զոր փոխուած կը հանդիպեմք ի «խօլինջան» կամ «խօլինջան», որ պարզապէս հաւլին (=*galanga*) բառն է, և այլ նմաններ։

Հայ բառագիրք իրար կը խառնեն կարոս, լախուր կամ նիխուր և քարսոն բառերն. վասն զի Հայկազնեան բառարանն «Էթէվիզ» «մաղսանոս» կը նշանակէ «Լախուր» կամ «Նիխուր»։ Բառին առջև. «աստի նաև Հ. Մանուէլ Զախլախեան իւր Հայ-Իտալերէն ընդարձակ բառարանին մէջ նոյն շփոթութիւնը կ'ունենայ. նոյնպէս և Գլորիա Պաւտեցիին Պարսկերէն-Հայերէն բառարանին մէջ «նիխուր» նշանակուած կը տեսնենք «թէթ» բառին առջև։ Պէտք է գիտնալ թէ «Լախուր» կամ «Նիխուր» լա. *Apium* յն. Սէլինոն. Փր. *Ache* ըստ բուսաբանութեան՝ սեռական անուն մ'է, որով կոչի եթէ «կարաւսն» և եթէ «աւաղաքեղ»։ «կարաւս» է թրք. «թէթ», պրս. «թէթ», լա. *Apium dulce*, յն. Սէլինոն, Փր. *Céleri*. իսկ «Բարի քարաւիսն» է յն. *Պէտտսէլինոն* (պէտտ=քար, սէլինոն=քարաւիս), Փր. *Persil des rochers*. Ըստ Հայկազնեանի ՎՍԲ. Րի ԿԱՐՈՍ՝ այն է, զոր յոյնք կոչեն

բէդրասէլինոն» սխալ է. նոյնպէս և ըստ Զախլախեանի «վայրի կարոս» կարոն. Տճ. մաղտանոս։ Ըստ իս «վայրի կարոն» է լա. *Apium graveolens*, Փր. *Céleri sauvage*, *Céleri* կամ *Persil* կամ *Ache des marais*, վասն զի ասոր ընտանին է «կարաւսն», իսկ «մաղտանոս» (=աղաղեղ) լա. *Apium petroselinum*, Փր. *Persil* արդարեւ է կարաւսի մանրատերէն, որ շփոթութեան պատճառ եղած է։ Այսպէս եղած է նաև «Բարոն» կամ «կարոն» բառն, որ գոյութիւն չունի, այլ պարզապէս արդիւնք է քարոսն կամ կարոսն (=կարաւս) բառին սխալ ընթերցման. վասն զի շատ ձեռագրաց մէջ ինչպէս ուրիշ նմանաձեւ տառեր, նոյնպէս և ո և ս տառերն սխալ կարդացուելով շփոթութեան տեղի տուած են։

Հայերէնի մէջ ունիմք «Զիալախուր» բառ մ'ալ, որ թէոփրաստի իպպոսէլինոն բառին ճիշդ թարգմանութիւնն է. վասն զի յն. ի'պպոս կը նշանակէ «ձի», և սէլինոն=լախուր։ Արդ «Զիալախուր» կը համեմատու թէոփրաստի իպպոսէլինոն, Դիոսկորիդեայ և Գաղիանոսի ԲՁմի'նիոն, լա. *Olusatrum*, իտ. *amly*. *Macerone* բառից հետ։

Իսկիւսար Կ. Յ. ՊԱՍՏԱՃԵԱՆ

ԱՆԳՂԻԵՐԵՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Նպատակ չունիմ այս հակիրճ տողերու մէջ շեշտել անգղիական լեզուի կարեւորութիւնն, զի յայտնի ճշմարտութիւն մ'է թէ անգղիական լեզուն եւս տիեզերական լինելու փառքին արժանացած է իրաւամբ։ Արդ, այսպիսի լեզուի մը ուսման մեր ազգին համար նոյնպէս անհրաժեշտ լինելն ամէն յառաջդիմասէր անձ կը խոստովանի։ Բայց մերայինք ունի՞ն այն գլխաւոր միջոցներն՝ որոցմով դիւրանայ սոյն լեզուի ուսումն։ Դիտեմք թէ լեզուի մը ուսման առաջին սատարք են բառագիրք և քերականութիւնք, ուրեմն հարկ է որ ուշադրութիւն դարձունեմք այդ պիտոյից նկատմամբ։

Ծանօթ է ուսումնասիրաց թէ անգղիերէն բառարանի մը պէտքն ըստ ամենայնի պիտի լրացնէր Միխասեան էֆ. իւր հրատարակած Անգղիերէն, Հայերէն և Հայատառ թուրքերէն ԲԱՌԱՐԱՆ ով, որոյ մինչև Վարդգէս Թերթն հրատարակուած է, սակայն ցաւօք կը տեսնենք թէ ժամանակէ մը ի վեր ընդհատուած է այս հանրօգուտ աշխատասիրութեան տպագրութիւնը։ Քաջահումտ անգղիագէտք կը վկայեն թէ այս գործը մեծ խնամով պատրաստուած է, և արժան է որ տպագրուի ժամ առաջ։

Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ 75 ութսոթ թերթերէ (1200 էջ), նուազաբան բառարանի դիրքով, ճոխ պարունակութեամբ, հայատառ անգղիական ձգգրիտ հնչմամբ, և այլ բազմատեսակ առանկութեամբ յօրինեալ:

Արդ, այսպիսի գործ մի փոշւոյ և մոռացութեան մոտենէն նախատինք պիտի լինի հայ բանասիրաց, մի տխուր նշան ազգային յետադիմութեան: Ուստի մեր տկար ձայնով հրաւէր կը կարգաւք ամէն անոնց որ կը հետաքրքրին սորա հրատարակութեան խնդրով, բարեհաճին բաժանորդագրիլ, վճարելով 35 դահեկան առ Հրատարակիչն ի Կ. Պոլիս, Արամեան տպարան:

Անգղիերէն լիակատար բառարանի մը հրատարակութեան համար իրաւունք չունինք ակնկալել մեր ազգէն նոյն այն աջակցութիւն՝ որոյ շնորհիւ ի լոյս բնծայեցան Փրանսահայ բառագրքեր:

Ս. ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՍՎԱՃԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սարսուռ մը, հիացման սարսուռ թե առած սրահին մէջ, ամէն սրտի վրայ բոյն դրաւ, նոր ու տարօրինակ, Հանդիսականաց առջեւ բարձրութիւն մը կը պարզուէր: Շուաման ինքն, իջնելով այդ բարձունքէն, մեր ձեռքերը բռնած կը պտտցնէր զմեզ Վիէննայի պողոտայները. հոս կը սլեն, հոն կ'երգեն հանդարտ կամ զայրացկոտ. անդին թմբուկն, սուդին փողերն. բարեկենդան կը տօնեն, Ֆաշինք Շուանք, Կէս Ժամ տեսց. ամէն հիացման արժանի եղանակաւ մը, արուեստագէտն Սվաճեան, ցայտեցուց իւր մատներէն ուր ամիսիւնած են կորով, երազութիւն, քաղցրութիւն և հրապոյր: Հինգ վայրկեանի ամենափոքրիկ հանգիստը բաւական սեպեց կըրկին դաշնակի մօտն գալու, ի մեծ զարմանս արուեստէն հասկցողներու, և սկսիլ Ծօրէնի Նօթիւնը՝ սի պէմօլի վրայ և խիստ կցել ազոր Շուպէրթի իմբուսմբիւն, որ երազէն զարթնում, ճլլիւնէ մռնչիւն, տխրութենէ զուարթութիւն բաշխեց անխնայ՝ ունինդիրներու: Այդ ալ չբաւեր, և ահա կ'սկսի Պէթֆօթէնի Բասթօնայ սօնաքն, հանրածանօթ այդ մեծղի գործն որոյ մէջ Սվաճեան ցոյց տուաւ արուեստագիտի մը այն կատարեալ տաղանդը, այն հրապուրիչ շնորհը, անզուգական հեղինակին սգույն այն աստիճան թափանցելը, որ իրօք հպարտութիւն մը, պարծանք մ'է Հայ ազգին: Ինչ եռանդեամբ և կորովով կ'սկսի, նոյն եռանդն ու կորովը անայլաւ կը պահէ դարձ-

եալ ամբողջ կէս Ժամ մը. և այս ամէնը գոց, մոտացը մէջ միայն զետեղած մէն մի խազն, անձնիւր չափն, արժէքն և այլն: Դաինին, փառաց պսակն իւր արժանեաց ճշմարիտ վարձատրութիւնն էր զոր նուիրեցին սօնաքէ վերջ:

1887 դեկտեմբեր 27 թիւ Արեւելքի մէջ գրած եմ արդէն հրապուրիչ արուեստագէտն Պ. Վ. Սվաճեանի մասին թէ «արուեստագէտ-բանաստեղծն, այժմ ուսանող երաժշտութեան ի Վիեննա, զոր չպիտի յապաղինք արտախուրել վաղն արժանավայել պատուօք...»: Ահա հասաւ այդ «վաղն», այսօր կ'արտախուրեմք զինք սրտի մեծ խնդութեամբ: Մարգարէական գուշակութիւն մը չէր ըրածս, զի նա տակաւին տասն և հինգ տարեկան հասակի մէջ ցոյց տուաւ երաժշտական հզոր տաղանդ մը, յօրինելով ի վենետիկ Վալս օրիփիւն, ափշեցնելով բոլոր նուագասէր Իտալացիներն հանդիսի մը: Ահա մեծ մարգ մը, կ'աղաղակի միշտ Պ. Քօքօնը, սուրբ Մարկոսի Մաէսթրօն: Իրօք ալ այսօր զինք կը տեսնեմք մաքցած ու ելած երաժշտութեան դժուարեկանելի լեռան արտեանունքը:

Հին և նոր, ամէն բարեկամ կը շնորհաւորէր իւր մեծ յաջողութիւնը. բոլոր Գաղղիւղի յառաջաւոր Հայ դասն, որ գրեթէ բոլոր ամբողջութեամբ ներկայ, սլնած էին օթեակներն. առաջին անգամն էր որ կը տեսնուէր հաւաքում մը այդչափ թուով՝ նուագահանդիսի մը, ըստ խոստովանութեան տեղացւոյ, որչափ որ ալ իբր երաժշտասէր ճանչցուած է Գաղղիւղցին: Անուրանալի է դարձեալ որ կար խումբ մը հասկցող, իմացող, ըմբռնող գերմանական այդ բարձր երաժշտութիւնը, այդ գեղականիւ կտորներն որոցմով բեռնաւորած էր ծրագիրը՝ մեր փոքրիկ՝ մեծ արուեստագէտն, զարմացնելու համար կարծես հոն ներկայ գտնուող մէկ երկու եւրոպացի արուեստագէտներ, որոնք ամենաջերմ խնդութեամբ ու սրտի զեղմամբ կը շնորհաւորէին նոյն գիշերուայ գիւցազին փայլուն տաղանդը: Չհասկցողները երկուքի կրնանք բաժնել, ինչին օթեակ կամ թիկնաթու նստող. մէկ մասը կէսին մեկնեցաւ, իւր անզգայ դրութեամբը ծիծաղելի չգառնալու համար միւս մընացողներու. երկրորդ մասը մնաց մինչև վերջ, հետաքրքրութեամբ, այնպէս որ Լիսթի աղմկայարոյց Բօլօնէօզ չէր թողուր իրենց հանդիստ յօրանջել. չթնեքէն կախ այդ յօրանջումը անհանգիստ կացութեան մը կը մատնէր զիրենք:

Չարմանալի լուրթիւն մը կը տիրէր միշտ, մանաւանդ երբ Բօնօ ալի-

մագիւրը կ'ածէր-Սվաճեան. Հմայք ու հրայրք ի մի խառնուած, այնչափ փափուկ ու նուրբ, ալ իւր մատները վերացած, հրեշտակներ կը փչէին ստեղնաշարից վրայ փայփայելու համար, գուրգուրալու համար դաշնակը: Արուեստագէտն պայծառ դէմքով ելաւ դաշնակի առջեւէն, գործիքը մեծ յաջողութեամբ պատասխանեց իւր մատանց աննկարագրելի ճարտարութեանը, որոյ համար ալ չէր խնայած Պ. Ատամ, իւր վաճառատան ընտրեալացի, Պըլլիթների դաշնակ մը տալ: Քիչ մը հանգիստէ վերջ ձեռք առաւ Սվաճեան վերջին կտորը նուագահանդիսին, մօիզը թալպէրկի, փառապանծ, ափշեցուցիչ և դժուարին: Ահա կը հատնի, կ'ըսեն. մատները առփէժներուն վրայ պիտի թափթի, Մովսէսի աղօթքն աղետաբեր պիտի դառնայ ձախ ձեռքին... ո՛չ, ապացուցուց թէ ֆիզիքական ոյժ ալ ունի եղեր. ելաւ, յաղթական, գըլլալով խոնարհութեամբ մը, համակրալի ժպտով մը, ի պատասխան հանդիսականաց բուռն ծափահարութեանց, հեռացաւ:

Իսկ գալով իրեն ընկերացող Օր. Կոլմանօֆի, որ չորս կտոր երգեց, բաւական օգտակար եղաւ Պ. Սվաճեանի որ իրեն քիչ մ'աւելի ժամանակ տուաւ հանգիստ ու շունչ առնելու: Անխորժ չէ ձայնը, եթէ ունի երգել աւելի ճիշդ: Ես կը հաւատամ թէ օրիորդը աւելի յաջողութիւն կը գտնէր, եթէ այնչափ բարձր արուեստագիտի մը հետ չլինէր:

Անկեղծ շնորհակալութեանց արժանի են Պ. Սվաճեանի աջակցող ազնիւ բարեկամներ, մանաւանդ Երուանդ էֆ. Ֆնտըլեան, որ իւր արուեստագէտ բարեկամին օգնելը որչափ պարօք, նոյնչափ պատիւ համարած էր: Կայ ուրիշ մ'ալ նոյն աստիճանի անձնանուէր և միեւնոյն զգացումներով տողորեալ թէ պէտ չուզէր յիշուիլ հրապարակաւ, բայց թող ներէ ինձ որ իւր անունը տամ. Պ. Լեւոն Գրիգորեանն է, կայտառ ու ժիր անձ մը, որ այնչափ ազնուասորտութեամբ ծաղիկներով լի և գեղեցիկ պատրաստուած կողով մը նուիրեց ձեռամբ Օր. Կոլմանօֆի:

Ա. ՀԱՄԲԱՐԳԱՐԱՆ

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ. — Նոր բազմաթիւ հայերէն լեզուի. — Հրատարակուեցաւ 37—38 երորդ թերթն: Բաժնեգրին 15 դահեկան: Բաժանորդագրութեան համար դիմել առ հեղինակն, ի Կ. Պոլիս, Էսկի-Ջալթի, Պէրպլեհեան տպարան:

ԳՐԵՆԻ ՔԱՐԻ

Փակուեցէ՛ք այլ եւս այրող ճակտիս ցակ
խոնջած հէ՛ք աչեր, վկայք անգիտակ,
Չարեաց անսկիզբն 'ւ անվերջ աշխարհի,
Եւ արդ ըսէ՛ք գիշեր բարի:

Գիշերն չէ՛ բարի, ոչ, մռայլ խաւարն
համբուն

Մերկանայ սրտի վրէժներ քաղուն,
Անուի երազ մ'իսկոյն քեզ փարի,
Այն ինչ կ'ըսես գիշեր բարի:

Գիշերն է բարի, հեռուն, անդ հեռուն
Ուր չի ծագիր լոյս բնաւ, ծոցը մահուն,
Ուր ոչ ընչոք չի միայն բարբառի:

Յայնժամ ըսէ՛ք գիշեր բարի:

Ա. ՀԱՄԲԱՐԳ-ԱՐԹԱՆ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Այս պահուս Բարիդու թատրոններ-
րէ միոյն մէջ կարելի է հանդիսատես
լինել կարի հետաքրքրաշարժ տեսա-
րանի մը:

Ամէն երեկոյ եւրոպական ժամը 10ի
միջոցները, նուրբ սեռա պէսերով, կէս
մը կարմիր և կապուտ միջին դարու ըզ-
գեստներով, չէ՛կ կաշիէ թեթեւ մոյկեր
հագած հերարձակ թխադէմ երիտա-
սարդ մը, սրինգ մը մօտեցնելով բեր-
նին, սուր ձայներ կ'արձակէ և ահա՛
խակոյն բազմաթիւ մուկեր արագաքայլ
դուրս կը նետուին կողմանոցէն, այդ
հովուական սրինգի կոչման պատասխա-
նելու:

Ի՞նչ գոյն կ'ուզէք. կան սևեր, ըս-
պիտակներ, գորշագոյններ և Հնդկաս-
տանի խոզերուն նման սև ու ճերմակ
բծաւորներ. կան անոնց մէջ փորեղներ,
հսկայ մուկեր, ճարպաւոր կինճերու
նման ուռուցիկ որովայններով. կան
մանր մանր և քնքուշ մկներ: Ոմանք
մեծաշուք և դանդաղ, այդ սերունդին
նախահայրերն. այլք՝ նուազ վայելուչ,
անոնց որդիներն. յետոյ՝ թռուներու
խմբակն, տակաւին անխորձ և զուար-
թաղէմ, որք կ'ոստոտեն և կը շարժին
առանց քաշուելու սեւ կատուէն, սեւ
խոշոր կատուէն որ վանդակապատի մը
բարձունքէն կը դիտէ զանոնք և իւր
բոլորածեւ աչերով ուշի ուշով կը զննէ
լրբաբար:

Եւ քանի՛ զարմանալի է տեսարանն,
երբ յանկարծ մկներն ամենքն ի միասին
մագլցելով կ'ենեն վանդակապատէն
վեր, և հոն բարձանց վրայ կը տարած-
ուին մեղկութեամբ. կը խորհիք թէ
զգուշանալ պէտք է կատուէն. բնաւ
երբէք. կատուն՝ փոխանակ զանոնք լա-

փելու, հայրական հոգածութեամբ մը
անոնց վրայէն կ'ոստնու, անցած պա-
հուն մեղմորէն լիզելով զայնս:

Ի՞նչպէս կարելի եղածէ մկներն այս-
պէս հրահանգել. Թան որաթերթի աշ-
խատակիցներէ մին ինքն իսկ անձամբ
գացած է տեղեկութիւններ առնուլ
Մոսկուայի Պ. Անաթօլ Տուռօֆէ, եր-
բեմն ուսուցիչ, յետոյ կատակերգակ,
յետոյ հրահանգիչ շուներու, կատունե-
րու, այծերու, աքաղաղներու, խոզե-
րու, և տարիէ մը հետէ մկներու:

«Ասոնք իմ արուեստագէտներս են,
պարոն, իմ առաջնակարգ գուստներս,
պատասխանած է Տուռօֆ, և իւր վան-
դակէն չորս սեւամորթ անասուններ
դուրս հանելով, պետեղած է զանոնք
անկողնոյն վրայ: Գերծն իւր տեղէն չէ
շարժած. մկներն վայրկեան մը անշարժ
մնալէ վերջ՝ իսկոյն իրենց բնական շար-
ժումներն ի կիր առած են: Տուռօֆ
հատիկներ ցանած է վերմակին վրայ,
ինչպէս նաև թեթեւ մը թրջուած գէշ
տեսակ հացի մի քանի կտորուանքներ:

«Իմ յառաջագէտ աշակերտներս,
պարոն, և նոյն իսկ կրնամ ըսել իմ լա-
ւագոյն բարեկամներս են ասոնք, դո-
չած է Տուռօֆ, Շատոնց է որ իշխա-
նութեան ներքեւ են: Աննշան ժամա-
նակի մը մէջ ընտանեցուցի զանոնք.
մուկը աշխարհիս կենդանեաց մէջ ամե-
նէ դիւրաւ նուաճելի անասնիկն է: Լաւ
ուտեստ, լաւ վարմունք և երաժշտու-
թիւն. այս երեք միջոցները կը բաւեն
ուրթ օրուան մէջ աշակերտ մը պատ-
րաստելու: Երկու ժամու մէջ ամենէ
վայրենի մուկն իսկ կ'ընտանեցնեմ. Բե-
րէք ինձ կոյանոցի մուկ մը, ամենէ վայ-
րագն, ամենէ անաստեղին, և երկու
ժամէն պիտի տեսնէք որ ձեռքիս մէջ
պիտի ուտէ և ուրթ օրէն կուտիւս վը-
րայ պիտի չըջըջի: Կ'ուզէ՞ք փորձով
տեսնել:»

Եւ ահա Տուռօֆ մկներէն մին ձե-
ռացը մէջ առնելով իւր ձախ գոց կը-
ռուիին վրայ կը զետեղէ:

Մուկը խորաթափանց աչերով իւր
տէրը կը դիտէ, կը տատանի իւր յետա-
կէտին վրայ, իւր սրածայր գլուխը կը
շարժէ և ռեզանցը աջ և ձախ կողմերը
դտնուած գեղեցիկ զոյգ մը պէսերու
փնջիկները կը սարսուցնէ: Տուռօֆ ցո-
րենի հատիկ մը ցոյց կուտայ աջ ձեռ-
քը և իսկոյն շրջանն է կ'սկսի. մկնիկն
այդ նեղ տանիքին վրայ կը դառնայ ու
կը դառնայ. արագաշարժ և թեթեւոտ:
Տուռօֆ կը մօտեցնէ հատիկը և կրծող
անասնիկը զայն կը կեղեւէ զգալի հա-
ճոյքով մը:

Այդ գործողութենէն վերջ, Տուռօֆ
ուրիշ հրամաններ ևս կ'արձակէ: «Մու-
գա՛, բա՛րե կեցի՛ր», և իսկոյն Մուգա

ետեւի վարդագոյն թաթերով իւր տի-
րոջ կուռիին վրայ կ'անգնելով և առջևի
թաթերով ալ նորա մարմնոյն հպելով,
կը մնայ այդ դիրքին մէջ և քթին ծայ-
րէն խոնարհաբար կը լրտեսէ ցորենի
հատիկը: Տուռօֆ շատ չյոգնեցնէր ա-
նասունը և կուտայ նմա ճաշակել ցան-
կացեալ սնունդը: Այսպէս մէկ կողմա-
նէ յազուրդ տալով որկրամոլութեան և
միւս կողմանէ քաղցրութեամբ վարուե-
լով, դժուար չէ ըստ կամս հրահանգել
մուկը:

«Բայց մանաւանդ պէտք է ձեզ յի-
շատակեմ երաժշտութեան ազդեցու-
թիւնը: Երբ այդ փոքրիկները վարժե-
ցնել սկսայ, վանդակի մէջ չէ՛ն պահեր
զանոնք. երբ ես դուրս ելնէի, թոյլ
կուտայի որ անոնք ալ երթային չըջիլ
իրենց ուզած վայրերն: Օրն ի բուն կը
թափառէին և կը զուարճանային: Բայց
երբ երեկոյն բնակարանս կը դառնայի,
սրինգս կը հնչեցնէի և անմիջապէս կը
հասնէին աշակերտներս. մինչեւ իսկ կը
պատահէր որ ի միասին բարեկամներ
ալ բերէին, զինետանց և կոյանոցնե-
րու անարգ մկներ որոց հետ առաւօ-
տէն ի վեր զբօսնած էին:

«Դեռ վերջերս, ի Սեւպեռ, Սպա-
նիոյ սահմանագլխին վրայ, երբ շոգե-
կառքին կ'ապասէի ի Պաուսելոն մեկնե-
լու համար, ամրան եղանակն հոն ան-
ցնելու մտադրութեամբ, այս չարածը-
ճիները ինձ ահուկի փորձանքի մը են-
թարկեցին: Ճաշարան մտած էինք կինս
և ես, և հոն անկիւն մը իրարու վրայ
զետեղած էինք փայտէ տասն և հինգ
արկղեր որոց մէջ բանտարկեալ էին մեր
250 մկներն որք մեզ հետ պիտի ճամ-
բորդէին: Յետոյ գացած էինք ներկայ
գտնուիլ մեր պալատականներուն փոխա-
դրութեան: Այս միջոցին միւս ճամ-
բորդները սեղանը նստած կը ճաշէին:
Յանկարծ ամէն կողմէ միահողոյն եր-
կիւղի ճիչեր, սոսկման աղաղակներ
կ'արձակուին: Ա՛հ, մուկերը, մուկերը,
կը լացագոսնչեն կանայք. փախչող
փախչողի: Ոմանք աթոռներու վրայ
կ'ենեն, ոմանք սեղաններուն, մինչ ըս-
պասուորք, շուարած, հապճեպիւ կը
դիմէին ամէն կողմ գաւազաններ և
դէնքեր փնտռելու համար:

«Այս ժխորին ես ալ ճաշարան հա-
սայ. և ի՞նչ տեսնեմ. բոլոր մկներն
սրահին մէջ տեղ և փոքրիկ որդիս ալ,
երեքամեայ ամոթխած մանկիկ մը, ա-
նոնց քով, Նա ամենայն հանգարու-
թեամբ արկղերուն սահուն կախարիչը
քաշած լինելով, մկներն ազատ դուրս
նետուած էին:

«Իսկոյն գրպանէս կը հանեմ սրին-
գըս, կը հնչեցնեմ և նոյն հետայն բո-
լոր աշակերտներս հաւաքուելով կը հե-
տեին ինձ, և միշտ այդ գործիքին ազ-
դեցութեամբ կը մտնեն իրենց արկղե-
րուն մէջ:

Թարգմ. Մ. Թ.

ՓՇՈՒՐՔ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ

ԱՂՕԹՔ, ԵՐԳ, ՀԱՆԵԼՈՒԿ
ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄՈՆԵՏՈՆԵՆ ԳԻՆՂԵՆ

Առ Պարոն ՆԱՐԶԻՄ

1.

Կէլկայ, կամ գայի բերանը կապելու
աղօթք

Կէլ կապար, Աստուածազար, աղա-
մուծիւն պէշնձէ, եօթն ութով՝ երկու
քթով, էն Աստուծոյ էն նկյէթին, Սուրբ
Սարգիսի ծին ծեռին, Կէլին զխմաց
պերանը պաց, մեր կովերուն դէմը ել-
լող կէլերուն պերանը կալած կապած:
Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:

2.

Այլ կերպ

Ըսին թէ կէլ է, հէյեց անա կառ է,
կթիցանա կաթ է, խմեցինա քաղց է,
ուր մատօք երկու քթօք, մաեամ մօրը
քաղցր կաթօք, կապ կենա, կէլերուն
պերանը:

Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:

3.

Նազարի Աղօթք

Դըգալը կիւճիւք է, Պընակը խօր է.
Թանը թըթու է, Հացը կարի է.
Էլա կալարիա կընացի, Անգանակ գե-
նացի.
Անխալկին էփեցի, Նազար էնողին կեր-
ցուցի

Չար նազարլար չաթլասըն
Կէօրէն կէօզէր բաթլասըն,
Կէօզէրինէ երլան կիճի ղայնար չիշ,
Էքին պիթմէտիք թարլատա,
Խօրօզ էօթմէտիք եէրէրտէ,
Մահ իլէ մահտաթ ըլլայ,
Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:

4.

Պառկելու ատեն աղօթք

Քրիստոս եկաւ ճորմակ ծիւթօք,
Խաչ հանաւէր լիւս պերանօք,
Փիլոնը էօրթիւքիս ծածկոց էրաւ,
Գաւազանը տուրանս կոց էրաւ,
Քուն տուր որ կնանամ.
Չարը կանէ խմանամ.
Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:

5.

Այլ աղօթք

Տէր ողորմեա, Տէր քեզ մեղա,
Խաչն Աստուծոյ Հոռոմամա,
Վայ օրերան օր ես եղա,
Հերամ հալալ չըսի կերա,

Էրկան ճամբա կմ էրթալու:

Մագէ քէօրիւ էմ անցնելու:

Քրիստոսին զխմացը ճուշկ եմ չոքելու
Մեղք ունիւմլալու, Տէր մեր Յիս. Քս:

Ի Հաւաքածոյից Տ. Վ. ՊԱՆԵԱՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ

ԳՈՐԾ. — Ձեռունի տեսակ: Արու
գորտերն ունին իրենց կողորդին երկու
կողմը օգալից և ձայնահան փոքրիկ
փամփուշտներ, որոցմով ձայն կը հա-
նեն. իսկ էգերն այս փամփուշտները
չունին, և հազիւ կրնան թեթեւ ձայն
մը հանել. Գորտերը կ'ապրին թրթուր-
ներով, Զրային զեռուններով և որդեն-
րով: Զմեռը տղմին մէջ թմրած կը մնան,
և գարնան՝ կը զուգաւորին, իրենց
հաւկիթները ձգելով ջուրը երեսը: Օ-
րերէ յետոյ ձագեր կը ծնին՝ որ չերե-
փուկ կը կոչուին. ասոնք ջրոյ մէջ կ'ապ-
րին, և օդ կը ծծեն ախանջաց միջոցաւ:
15 օրէն յետոյ կ'սկսին երեւիլ աչքերը
և ետեւի կողմի թաթերը. երկու երեք
ամսէն ձագուց կոնակի կողմէն մորթը
կը պատուի, և դուրս կ'ելնէ կենդա-
նին կատարեալ, ունենալով փոքրիկ
պոչ մը՝ որ կամաց կամաց կ'անհետի:
Գորտերուն միսը, գլխաւորապէս աղ-
բերունը, փափուկ է և սպիտակ, մա-
նաւանդ աշնան ատեն. ուստի մի քա-
նի ժողովուրդը ախորժակով կ'ուտեն
զայն և ջուրը կը խմեն հիւանդաց:

Գորտերը կը լինին կանաչագոյն,
դեղին և գորշ. քսան տեսակ են:

ԳՐԱՏՈՒՆ. — Մատենադարան՝ ուր
կը պահուին գրքեր: Գրատունը յաճախ
մեծ մարդոց կենդանագիրներով կը
զարդարուին:

Գրատանց սովորութիւնը շատ հին
է, և կային ամենէն ծաղկեալ ազգերու
մէջ, Բայց տպագրութեան գիւտէն ա-
ռաջ գրատունք հիմակուան չափ ճոխ
չէին: Հին ատենն շատ հոշակաւոր էր
Աղեքսանդրիոյ մատենադարանը՝ զոր
Պտղոմէոս Սոտեր կառուցած էր Քրիս-
տոսէ 290 տարի առաջ. այդ գրատան
մէջ կային 700,000 գրչագիր մատենք:
— Փարիզու գրատունն ունի 500,000
տպեալ գիրք, և 60,000 գրչագիրք:
Ասոնցմէ զատ 450,000 տպեալ տետ-
րակ, 600,000 պատկեր, 100,000 ար-
ձաններ և դոյնդոյն քանդակներ, և ըն:
ԴԱԳԱՂ. — Փայտէ արկղ՝ ուր կը
փակեն մեռելոյն դիակը՝ թաղելու հա-
մար, Ի հնումն Եգիպտոսիք շատ խը-
նամք կը տանէին մեռեալները թաղե-
լու, կը յօրինէին տապաններ ժանտա-
թղենիէ կամ մայր փայտերէ, նկարնե-
րով և զարդարուն նուիրական գրերով,
որք ցարդ մուսիաներուն վրայ կ'երե-

ւին: Յոյնք և Հռովմայեցիք կ'այրէին
իրենց մեռելները, այդ պատճառաւ
չէին գործածեր տապաններ, այլ մե-
ռելոյն մոխիրը սափորի մէջ կ'ամփո-
փէին: Չինաստանի մէջ շատ ժամանակ-
ներէ ի վեր տապաններու ճոխութիւնը
ծայր հասած էր. աղքատն իսկ դրամ
կը խնայէր կենդանութեան ատեն իւր
դագաղը պատրաստելու համար: Այժմ
դագաղ կը նշանակէ մեր մէջ այն պատ-
գարակը՝ որոյ վրայ կը դնեն մեռելն,
այլ այս բանը չկայ Հրէից և ոչ այլազ-
գեաց մէջ:

ԴԱՂ. — Մօր առաջին կաթը ծննդա-
բերութենէն յետոյ. շատ կը տարբերի
այն կաթէն որ մի քանի օրէն վերջ կու-
գայ, և է քաղցր չաքարային, թանձր
և դեղին: Ունի լուծողական հանգա-
մանք:

ԴԱՏԱԽՈՐ. — Արդարութեան պաշ-
տօնեայ՝ որ իշխանութիւն ունի քննե-
լու վէճեր և քաղաքական ու առևտրա-
կան խնդիրներ: Ի Ֆրանսա բաց յա-
ռևտրական դատաւորներէ, այլ ամէն
դատաւորք կառավարութենէ՝ կ'որո-
շուին: Դատաւորք կը պաշտօնավարեն
ցկեանս, բաց ի խաղաղութեան դատա-
ւորներէ՝ որոց պաշտօնն է յորդորել
երկու կողմերը յիշաւարտութիւն:

ԴԱՐԻՃԵՆԻԿ. — Ներքին կեղև մա-
տաղ ոստոց դարիսենույ որ կը բուսնի
Հնդկաստանի և մանաւանդ Սէյլան
կղզւոյն մէջ: Այս կեղևը հանելէ յետոյ
պէտք է քառակուսի կտրել և արևուն
ներքեւ չորցնել. այն ատեն կը դուռնա-
ւորի, կը կանանչնայ և կ'առնու փոքր
խողովակի ձև, և է դեղին, անուշա-
հոտ, համեմուղ և քիչ մը քաղցր: Դա-
րիսենույ շատ տեսակներ կան, որոց
ընտրեալագոյնը Սէյլան կղզւոյն մէջ բու-
սածն է:

ԴԱՓՆԻ. — Ծառ մը տասը մէթր
բարձրութեամբ, որ կը բուսնի յԱսիա,
յԱփրիկէ և յԵւրոպա: Ոստերն ուղղորդ
են և խիտ, տերևները տոկուն, նիզա-
կաւոր, երակաւոր և փայլուն, ծաղիկ-
ները արուէգ, որոց կապիճները բաժ-
նուած են չորս հաւասար մասերու:
Պտուղը երկայնաձև է, սև, կեւասի մե-
ծութեամբ: Ամէն մասերը լի են հոտա-
ւէտ հիւթով, զոր կը գործածեն խո-
հարարք: Փայտը կարծր է, առաձգա-
կան և երկար ատեն կը պահէ իւր հո-
տը: Պտուղներէն կ'ելնէ իւղ, որոյ օծ-
մամբ ցաւք կը փարատին: Եւ ոչ մի ծառ
ի հնումն այս ծառոյն պէս հոշակաւոր
եղաւ, և բանաստեղծից երգերով դո-
վուեցաւ: Նուիրուած էր Ապոլոնի, զի
ըստ դիցաբանութեան՝ յաւերժահարսն
դափնի Ապոլոնէն հալածուելով, այս
ծառին փոխուեցաւ: Բանաստեղծք կը
կարծէին թէ դափնին մարգարէական

ոգին կը բերէ, և քերթողական խանդ կը վառէ. ասկէ սովորութիւն եղաւ դափնիով պսակել բանաստեղծները և պատերազմաց մէջ յաղթողները: Կը համարուի թէ այս ծառը կայծակնահար չլինի:

Դեկտեմբեր, կամ Դեկտեմբեր. — Կիտից ցեղէն մեծ ձուկ, նշանաւոր է բազմաթիւ ատամնայն համար՝ զորս ունի երկու կողակաց մէջ: Քիթը ծակ մի ունի միայն գլխուն վրայ: Մարմինն է երկայն, և մորթը լերկ՝ որոյ ներքեւ կայ իւզային առատ ճարպ: Ամէն տեղ կը գտնուին, ծովերու, նաեւ գետոց մէջ: Կը հալածեն նաւերը իբրեւ թէ երազութեան մասին անոնց հետ մրցելու համար, որով կը զարմացնեն ուղևորները, իրենց ճապուկ, դիւրաշարժ և վէտ վէտ ընթացքով: Նոցա երկայնութիւնը կը լինի մինչև երկու մէթր:

ԴԻՅԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. — Պաշտօն կը ունի կամ դից պատկերաց, զորս երկըրպագուք իբրեւ աստուած կը համարէին:

Կռապաշտութիւնը միայն հին ժողովրդոց կրօնքն էր, Իսրայելացիներէն զատ, մինչև քրիստոնէութեան թուականը: Նախ և առաջ մարդիկ պաշտեցին երկնից լուսաւորները, և աստղերը, յետոյ գիւցազները, անասունները, բոյսերը, բնութեան կարողութիւնները, առաքինութիւնները, և անոնք: Եգիպտացւոց, Յունաց և Հռովմայեցւոց մէջ շատ ծաղկեալ էր կռապաշտութիւնը, որ այլ և այլ տեսակաց համեմատ զանազան անուններ առաւ, ինչպէս մոգութիւն, հեթանոսութիւն, սնոտիապաշտութիւն, և այլն:

ԲԱՌԱՅՐԿԻՑ

ՍՏՈՐԵԿՐԵՍԱՅ ԲԱՂԱՔՆԵՐ

Հնոց Պուխարայի խանութեան (Թաթարխան) մէջ գտնուող Քէրգի քաղաքին մերձ գտնուեցան մօտեքս քարայրներ՝ որք կը բացուին Ամու-Տարիա գետին աջ եզրերը գտնուող ստորերկրեայ ընդարձակ քաղաքի մը վրայ, որ գրեթէ անեղծ և անվթար մնալով՝ մեծ հեռաւորութեան մը մէջ տարածուող չէնքերու և փողոցներու լայնածաւալ Լաբիբինդուսի մը նմանութիւնն ունի. անդ կը տեսնուին թէ՛ լայն և թէ՛ անձուկ ուղիներ, հրապարակներ և աւազաններ՝ որք եզերեալ են ուրեք ուրեք եռալարի բարձր տուններով: Չինուածոց նիւթերն են կուճ (albâtre, — Բերբեր) և շթակար (stalactite) որք ջահերու նըշուլից ներքեւ յանկուցիչ երեւոյթ մը ունին:

Կ'երևի թէ Քէրգի բնակիչք երկար ժամանակէ ի վեր գիտէին այս ստո-

րերկրեայ քաղաքին գոյութիւնն՝ որ թերեւ չինուած լինի չըջակոյքը բնակող վայրերի ժողովրդոց ասպատակութիւններէն և հարստահարութիւններէն ազատ մնալու նպատակաւ: Մոսկուայի հնագիտական ընկերութիւնը այս տարօրինակ հնութեան վերայ լաւ տեղեկութիւն ստանալու համար, գիտական պատգամաւորութիւն մը զրկած է ի Պուխարա:

Այս ստորերկրեայ քաղաքը, ինչպէս կ'երևի իւր մէջ գտնուած արձանագրութիւններէն և դրամներէն, կը կարծուի թէ Բիստոնէ երկու դար առաջ գոյութիւն ունէր:

Ամէն երկրաց մէջ գտնուած են խոռոչաբնակներ. ի հնումն մարդիկ հաւանականաբար բնակեցան լեռանց խորը գտնուող որջերու և անձաւներու մէջ, իրենք զիրենք պատսպարելու համար օդային անբարեխառնութեանց և գազանական յարձակմանց դէմ: Վերջը, ընդարձակելով զանոնք, աւելի ձեւակերպեցին. այսպէս պանծալի հնութիւններ և աւերակներ, որպէս ի վերև անդր յիշուածը, ապացոյցներ են այս մասին. և հետզհետէ՝ մինչդեռ աւելի յառաջանալով քաղաքակրթութեան վիճակին հասան, ամէն մասամբ բարեփոխուեցան. բայց եղան և այնպիսիք՝ որք չհրաժարեցան իրենց նախնական բնակարաններէն, այլ իրենց նախնաց նման յանձն առին խողոցներու մէջ կեանք վարել:

Այսու հանգերձ, ստորերկրեայ բնակավայրերն յարգութեան աստիճաններ ալ ունին՝ զորն և ո՛չ ուրիշ բնակարաններ այնքան ունին. գիտենք որ մեր Փրկիչն անձաւի մը մէջ ծնաւ. Մարգարէները և նմանապէս Ս. Մենակեացները կը բնակէին քարայրից մէջ. նախնական եկեղեցին ստորերկրեայ վայրից մէջ ծագում առաւ, և ըն. մինչև ցարդ իսկ կը գտնուին խողոցաբնակներ, և ո՛չ միայն վայրերի ժողովուրդներն, այլ և քաղաքակրթ և լուսաւորեալ անձինք իսկ իրենց կեանքը մերթ կ'անցընեն այս կերպ բնակարանաց մէջ:

Իսլանտացի հարուստ ագարակատէրեր ձմրան ոտուցեալ եղանակը կ'անցընեն իսկապէս ստորերկրեայ տանց ներքեւ՝ որոց ներքին կողմն, որմերը և տանիքը հողակերտ են. իսկ աղքատք գեղեցիկ եղանակին յատուկ եղող տուներով կը շատանան: Մօտ ժամանակներս Գ. Մալինսոքի կը գրէր թէ՛ Բամշաթայի մէջ՝ ուր ձմեռը խիստ նաստիկ է, տեղական կուսակալն ունի ձմեռնային ստորերկրեայ պալատ մը՝ որ քաղաքակրթութեան համաձայն իշխանական բնակարանի մը արժանաւայել դիրքով կառուցուած լինելով՝ կուսա-

կալը ձմրան կոտորի եղանակը հոն կ'անցնէ, ապահովելով իւր անձը օդին կատաղութեանց դէմ՝ որք ուրիշ ու է կերպով անտանելի պիտի լինէին. որքան նշանաւոր բան մը պիտի լինէր, երբ ստորերկրեայ տալար-քաղաք մը հիմնուէր՝ որ միանգամայն պարունակէր կենաց բոլոր հարկաւոր պէտքերը և ապրուստ հայթայթելու դիւրին միջոցներ, և լուսաւորուէր, օրինակի համար, Երեւոյտի լայնով:

Այս տեսակ հաստատութիւն մը, զոր կարելի է հիմնել ճարտարական բոլոր արուեստից օժանդակութեամբ, թերեւ քաղաքի տայ կառուցանելու անտանելի կերպիւ ցուրտ եղող տեղեր այս կերպ պատսպարաններ՝ որք ցրտասառոյց կլիմայից դառնութեանց ենթակայ եղող մարդկանց համար պիտի լինին յաճախ մահաւոր եղող փորձութիւններէն խուսաբելու միակ միջոցներ: Պ. Մալինսոքի կը յիշէր Լապրատորի մէջ պատահող բազմաթիւ մարդկանց կորուստներ՝ որք թէ և առատ անուղի և ուսեստի կողմանէ, բայց չկարենալով դիմանալ երկրին սառուցեալ օդին, ի կորուստ մատնուեցան. ուրեմն մթնոլորտական խստութեանց դէմ ապահով լինելու համար, ամենէն անհրաժեշտ և աներկիւղ միջոցն այս է, բնակիլ հաստակաւոր քարանձաւներու և ստորերկրեայ, պաշտպան վայրերու մէջ:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԲ

Դիտական մրցումն. — «La Science moderne» հանդէսը իւր ընթերցողաց մէջ քիտական մրցումներ կը կատարէ, շահողներուն պարգէներ տալով. ահաւասիկ անոնցմէ մին. «պատմական ժամանակներէ ի վեր որո՞նք են այն երկրաբանական կամ օգերեւութաբանական վեց մեծ յեղափոխութիւնք որք զախարհ տակնուվրայ ըրին. 1. Հէրքելանսօմ և Պոմպէի ծածկուիւն. 2. Բրաքաթօյի ժայթքումը. 3. Զուրտէրգի կազմուիւն. 4. Քալապրի և Մեսինայի երկրաշարժը. 5. Լիզպոնի երկրաշարժը. 6. Մարթինիք կղզեաց սիւնը:

Իեղորայք ի ձաքոն. — Եւրոպացի բժիշկ մը Եօքօհամայէն (ձաքոն) կը գըրէ թէ ժողովրդեան ստորին դասուց մէջ իբր գեղ զարմանալի միջոցներ կը գործածուին: Զէ կարելի փողոցէ մ'անցնիլ, առանց տեսնելու կին մը՝ որուն ճակտին վրայ սեռութեան թուղթէ՝ երկու աստղեր չը գտնուին. ըստ ձաքոնի հին բժշկաց, այս թուղթ հոկատենք և հականեխական (վերքի վրայ) յմտկու-

թիւներ ունի, այս թիւը մի թերթին գինն է 5 բէն = 2½ սանթիմ. ասոնք հասա թուղթեր են, վրան հասարակ երկու նիւթերէ խառնուրդ մը ծեփուած: Նաեւ, երբ ունենան երկկամանց և մէջքի ցաւեր, տեսակ մը ծակոտկէն գողաւոր աման կը կրեն իրենց մարմնոյն վրայ, և որոյ մէջ մի քանի նիւթերէ կազմեալ ածուխ կը վառեն, անշուշտ, բառեխառն տաքութեամբ մը արդարեւ այս կ'ունենայ իւր օգուտներն:

Փոխադրութիւն ցուցի. — Ի Տանվեր (Պօլորաս) ընկերութիւն մը կայ, որ քաղաքին տաւերներուն ցրտութիւն (սառ) քաշխելու պաշտօնն ունի. երեք խողովակներ կան, որոցմէ մին ամֆօնեաքը կը բաշխէ, երկրորդը իւր կազ զայն կաշարանը կը բերէ, երրորդը՝ տանց մէջ միացած է միւս երկու խողովակաց հետ, և որ կը ծառայէ արգիւելու միւս երկու խողովակաց մէջ կազի կուտակումն. տանց մէջ գտնուող դործիք մը յարաբերութեան մէջ լինելով ասոնց հետ, ցուրտն ու սառ կը դոյանան:

Լուսնոյ օրջանը. — Ֆրանսացի աստղագէտ Պ. Թիսսէրան, գիտութեանց Ակադեմիային ներկայացնելով երկասկրութիւն մը, կ'ապացուցանէ լուսնոյ շրջանին դարաւոր փութացումը, հակառակ Անգլիացի աստղագիտի մը, որ ի նկատ առնելով արեգական հիւն խաւարումները և մակընթացութեանց ազդեցութիւնը, բոլորովին տարբեր եզրակացութեան մը յանգած էր: Պ. Թիսսէրան կ'ըսէ թէ փակընթացութեան ազդեցութիւնը շատ աննշան է:

Խորամանկ որսորդներ. — Ճափայի կապիկները շատ կ'ախորժին խեչեփառներէ, որք ծովեզերքը ծակերու մէջ կը գտնուին. կապիկը երբ ուզէ ճաշել, իւր պոչը կ'երկնցնէ այս ծակին մէջ, և կ'սպասէ. որկրամուկ խեչեփառը կը յարձակի պոչին վրայ, և իւր ճանկերով սաստկապէս կը խածնէ. կապիկը անմիջապէս իւր պոչը դուրս քաշելով՝ բազմիցս կը դարձնէ և ապա այնպիսի սաստկութեամբ մը գետին կը զարնէ որ խեչեփառի պատեանը կը կոտրի և կապիկին ճաշը պատրաստ կը լինի:

Հեռագրական ցաւ. — Հեռագրական պաշտօնէից ոմանց պատահող մասնաւոր հիւանդութիւն մը ի նկատ առնուած է, որ՝ ըստ Պրիւսէի բժիշկներէ միոյն՝ կը նմանի «գրագրաց ջղաց կարկամութիւն» կոչուած հիւանդութեան, որովհետեւ նախ ջղային դողդողում մը յառաջ կուգայ և ապա ըզեջային գրգռում և քնատութիւն:

Նոր համաճարակ. — Ահաւի նոր համաճարակ մը երեւան ելած է Քիրքիա (Միաց. Նահանգ). նախ մի քանի ժամ սաստիկ ջերմ կը պատահէ, և ա-

պա լեզուն կը սկնայ և կ'ապականի քանի մահը մօտենայ. բժիշկներ կ'ըսեն թէ միակ հիւանդութիւնը որ ասոր կը նմանի, այն է որ կը կոչուի «ասիական սեւ լեզու» և որ երբէք դարման չունի: Ժն. Իար. — Պ. Պէրթըլօ, ԺԵ. դարու թնդանօթաց, անոնց գործածութեան կերպին և լուղորդներու մասնաւոր զգեստուց վրայ այնքան հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ հաղորդած է որ, պէտք է ըսեմք թէ արեգական տակ նոր բան չկայ:

Միսսիսի սպառումն. — 1890 տարուայ միջոցին ի Ֆրանսա սպառեալ ծխախոտոյ քանակութիւնն է 36 միլիոն քիլօ, որոյ արժէքն է 372,164,759 ֆրանք, մարդ գլուխ 938 կրամ: Բարեբաղդաբար, 1884է ի վեր ծխախոտոյ սպառումը ի Ֆրանսա փոքր ինչ նուազում կը ցուցնէ, որովհետեւ 84ին մարդ գլուխ 962 կրամ էր:

Գամարկ. — Բոն գետի ձեւացուցած տէլթայի անունն է Գամարկ, որոյ տարածութիւնն է 72,000 հէքթար. մինչև վերջին տարիներ, ճահիճներով ծածկեալ, ամայի և տնմալ էր. այժմ գետական և արհեստական միջոցներով երկիրն այնքան յառաջացած ու բարեբեր եղած է որ երկաթուղոյ երկու գծեր շինուած են հունձքերը փոխադրելու համար: Թ. ԲԻԻԲԷԼԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատուանգնք. — Ա. Կանակուա Միլիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Եգիպտոսի խոյլ Բարձր. Ապպա Նիլմի փաշայի: Դ. կարգի Օսմանիյէ՝ Բաղէի նահանգին մէքթուպճի Սուպհի պէյի:

Պուկարիոյ գործակաւոր Տոքթ. Վուրքովիչի իբրեւ սպաննիչը ձերբակալուած է և Ոստիկանութեան Վսեմ. նախարարին կողմանէ անձամբ կը հարցաքննուի Կօրիօ-Ժանտիլ-Շինտարօֆ անուամբ Պուկար մը, որ բոլորովին կուրանայ իրեն վերագրեալ ոճիրը, մինչ հարցաքննութիւնը հետզհետէ ապացոյցներ յերեւան կը բերեն հաստատող թէ, ձերբակալեալն այս ոճիրը գործած է շահու ակնկալութեամբ՝ ուրիշ թեւագրեալ: — Հանգուցելոյն մարմինը յատուկ կառախումբով փոխադրուեցաւ ի Ֆիլիպէ: Սոֆիայէն եկող պուկարական յատուկ պատգամաւորութիւն մ'ընկերացաւ դադաղին՝ կառախումբին մէջ: Յուզարկաւորութեան հանդէսը մեծահանգէս և փառաւոր եղաւ Բերայէն ի Սիրքէճի:

Միւս կողմանէ, պաշտօնական յայտարարութիւն մ'եւս հրատարակուած

է լրագրաց մէջ, որով 500 էն մինչև 1000 ոսկոյ կայսերական պարգև մը կը խոստացուի անոնց, որք Պ. Վուրքովիչի սպաննիչին ձերբակալումը պիտի դիւրացնեն կամ այդ անձը բռնելով կառավարութեան պիտի յանձնեն:

— Արձակուեալ են՝ Լէյլէի Բաղաի պի տօնին առթիւ՝ տասնէ աւելի Ալաշկերտցի Հայեր և Ս. Էջմիածնի ձեմարանին աշակերտներէն երկուքն որք բանտարկուած էին ի Կարին: Նոյն առթիւ Վանոյ բանտէն արձակուեալ են պարզ ոճիրներու համար բանտարկեալ և իրենց պատժոյն երեք չորրորդ մասըն աւարտող 13 բանտարկեալներ:

— Վանայ մէջ Միլիտիյէի երկրորդական վարժարան մը պիտի հաստատուի:

— Նիկովիդիոյ թաղապետական նախագահ Հաֆիզ Բիւշտի էֆ. ի բացակայութեան իբրեւ յանցաւոր դատաւարտուեալ է իւր ինչ ինչ անձա՛ն ընթացիցը համար:

— Արգիլուած է անվայել ձեւերով շինուած կանանց լուսանկարներու վաճառումը:

— Սամսոնի և Արշիպեղագոսի կըզգեաց վաճառականաց կողմանէ բողոքագրեր կը հասնին առ Մեծ-Եպարքոսն չամիչներու, գինիներու և այլ օտմանեան բերքերու վրայ ի Ֆրանսա դրուած ծանր մաքսատուրքերուն դէմ:

— Իզմիր 24500 ոսկի շրկուեցաւ մաքսային վերատեսչութեան՝ վճարուելու համար Բէշիշ օղլուի, ի փոխարէն այն գետնին զոր յիշեալը կը վաճառէ մաքսային մթերանոցաց կառուցման համար:

— Եաֆայի ու Երուսաղիմայ աւատրիական նամակատանց պատուիրուած է յետ այսորիկ իրենց յանձնուած նամակներէն 40 ական փարա առնել, իմացուած լինելով որ օտմանեան նամակատան հետ մրցելու համար 20 ական փարա կ'առնեն եզեր:

— Տիպար-ժազիր մը պատրաստուած է, որ հիմ պիտի բռնուի յետ այսորիկ տրուելիք մենաշնորհներուն:

— Նեքեական ամսական պիտի վճարուի մինչև Բամազանի Պայրամն՝ կազավարական բոլոր պաշտօնէից ու քարտուղարաց:

— Ծրագիր մը, ձեռնհաս անձի մը կողմանէ մատուցեալ առ Մեծ-Եպարքոսն, ինչ ինչ միջոցներ ցոյց կուտայ, որոցմով եթէ Բէշիի վարչութիւնը բարեկարգուի և կանոնադրը բարեփոխուի, կարելի պիտի լինի ամսական 460 000 ոսկոյ հասոյթ մը գոյացնել:

— Բարձրագոյն վարժարանաց քննիչ կարգուած է մասնաւոր վարժարանաց քննիչ Զիեա պէյ, պահելով հանդերձ իւր այս պաշտօնը:

— Զմիւռնիոյ և չրջակայից այծերուն մէջ տեսակ մը մահաբեր հիւանդութիւն երեւան ելեր է։ Մայրաքաղաքէս մասնագէտներ պիտի զրկուին հարկ եղածն ընելու համար։

— Բարձուած է Ճանիկ գաւառէն ու Օրտու գաւառակէն դուրս եգիպտացորեն արտածելու համար դրուած արգելքը։

— Ոսթիկանութիւնը Եկրասիմո առնուն միջնորդ մը ու կուրճի ընկերութեան «Պանարմա» շոգենաւին քամառթը ձերբակալելով, գրաւած են առնոց փախցնել ուզած Րէվուվէրի 22000 հատ փամիւռը։

— Վեհ. Սուլթանը հրամայած է, իւր Ենիդէան յառաջիկայ տարեդարձին առթիւ ազատ արձակել թեթև պարտուց համար բանտարկեալ անձերն, հատուցանելով առնոց պարտքերը։

— Սիւ-Ասանայի մեծ ճամբուն վերայ, յունվար 22ին, տասնի չափ աւազակներ կողոպտեր են վաճառականաց կարաւան մը։ Աւազակաց ետեւէն կը զրկուին ոստիկան-զինուորաց երկու ջոկատներ, որոց մին՝ ընդ հրամանատարութեամբ հարիւրապետ Քոզանլը Հայտար ազայի, յետ վեց աւուր կը յաջողի աւազակները ձերբակալել Եողլատ գաւառակին մէկ գիւղին մէջ։

— Յունվար ամսոյ մէջ մայրաքաղաքիս մէջ մեռած են 647 այր, 664 կին, ընդ ամէնը 1338։

— Սեւ ձովու մէջ, վերջին փոթորիկներու պահուն, երկու առաքատանաւք Տրապիզոնի նաւահանգստին մէջ ծովեզրն ինկեր և խորտակուեր են։ Քարիւղ բեռացած ուրիշ առաքատանաւ մը որ Պաթումէն կուգար, կորսուեր է Տրապիզոնի մօտ Քալքոս անուն տեղը։ Սիւրմէնէն եկող և ուղևորներ պարունակող ուրիշ առաքատանաւ մը ընկղմեր է մի և նոյն տեղւոյն մօտերը, և ուղևոր մը խեղդուեր է։ Տրապիզոնի ծովեզրաց վրայ կորսուեր են նաև բազմաթիւ նաւակներ։ Նաւագը, բաց ի մէկ քանիններէն, յաջողեր են ազատիլ։

— Սելանիկի թաղապետութիւնը թատրոն մը պիտի կառուցանէ Պէյազ Գուլէի հանդէպ գտնուած ընդարձակ գետնին վրայ։

— Սելանիկի զօրաբաժնին հրամանատար Յէրիք Ալի Րիզա փաշայի Լիազաթի ոսկի չքադրամ և դրամական պարգեւ մը շնորհել հրամայած է Վեհ. Սուլթանը, նահանգին մէջ անդորրութեան ու ապահովութեան պահպանման համար ցոյց տուած եռանդուն գործունէութեանը համար։

— Կրէսէի դատարանաց գործառնութիւնը յետ այսորիկ Թուրք լեզուաւ պիտի կատարուին։ Արդարութեան գոր-

ծոց նախարարութիւնը նոյն նահանգը պիտի զրկէ մայրաքաղաքիս դատարանաց մէջ եղած գործառնութեանց եղանակը ցոյց տուող նմոյշներ։

— Սերասիոյ ու Տրապիզոնի տիպար արտի տնօրէն և միանգամայն երկրագործական քննիչ կարգուած է Կրէտէի երկրագործական քննիչ Մանուկ Էփ։

— Էքթորուլ ընկղմեալ մարտանաւուն Արմաթրոնիկի ու Քրուբի 35 թնդանօթներ ծովէն հանուելով, ճարոնէն Մարսիիա զրկուեր են, ուրկէ մայրաքաղաքս պիտի բերուին։

— Ի Տրապիզոն, անցեալ տարի վախճանած մեծահարուստ Նէմիօղլու եղբարք՝ Ահմէտ և Մահմետ էֆէնտիք՝ 15000 ոսկի կտակած են, որոյ շահը տարուէ տարի պիտի գործածուի քաղքին մէջ հանրագումար շինութեանց։ Առաջին անգամ պիտի շինուի քաղաքէն անցնող գետին քարուկի կամուրջն, գետին ընթացքն ալ կանոնաւորուելով։

— Ի Պալադիս սաստիկ ձմեռ կ'ընէ. ճամբայները գոցուեր են։

— Զմիւռնիոյ մօտակայ Գուշ Ատաւը անուն ծովացոցը նաւահանգստի վերածելու և քարափ մը շինելու մենաշնորհ խնդրած է Կրէտէցի Գուլթըզատէ Իսմայիլ Հագգը էֆէնտի։

— Թէնպէֆիին Րէթին յառաջիկայ ապրիլ 4էն պիտի սկսի իւր ձեռնարկութեանց։ Որոշուած է 200,000 ոսկիէն 400 000ի բարձրացնել ընկերութեան գրամագլուխը։

— Սիւմի կառավարութեան կողմանէ զանազան կարգի պատուանշաններ շնորհուած են կայս. պալատան պաշտօնատարաց և ուրիշ բարձրաստիճան անձանց։

— Ուրբալուիին ջնջման մասին ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու համար յանձնաժողով մը կազմուած է երկրագործական վերատեսչութեան և Հանրային Պարտուց վարչութեան պաշտօնեայներէն։ Ի Գըզլ Թոփրաք, յէրէնքէօյ, ի Յէնէր, ի Զամլըճա, ի Գօզեաթաղը, ի Պօսթանճըք և Վոսիորի այլ և այլ կողմերը որթալուիճէ վնասեալ այգիներու տարածութիւնը կը հասնի 10,000 արտավարի։ Նոյնչափ տարածութեամբ այգիներ ևս մի քանի տարիէն բոլորովին վնասուելու վիճակին մէջ կը գտնուին եղեր։ Այսքանի մէջ ևս որթալուիճը բաւական տարածուած լինելով, հարկ եղած միջոց սկսած են ձեռք առնուել։ Որթալուիճի ջնջման դէմ ամենէն ազդու միջոց՝ այգիները ամբրիկեան որթատունկով պատուաստելը լինելով, ամէն տեղ այս միջոցին դիմել սկսած են, որով այս տարի անբաւական եղած է ամբրիկեան որթատունկերու քանակութիւնն։

— Գասըգիւղը օդային կազով լուսաւորելու համար հարկ եղած խողովակները պատրաստ լինելով, ի մօտոյ պիտի ձեռնարկուի նոցա գետեղման։

— Թէֆրսաղի մօտ Ումուրճայի ագարակին տնօրէն Քրանսահպատակ Պ. Րիմոնը անցեալներն առեւանգող աւազակք Ադրիանուպոլսոյ պատերազմական ատենին առջև դատուելով, առնոցմէ Աջըզլար գիւղացի հովիւ Արկիրի Ըսթըրաթի մահուան դատապարտուեր է, իսկ Գարագըզ օղլու Տիմիթրի և պահապան Ըսթավրի և Սօթիրի օղլու Ըսթավրի տասնեւհինգական տարուոյ, և Գարագըզ օղլու Բանայօթ և Եօրիկ և Իսթիլիանոս՝ տասնեւերկու քական տարուոյ, ուրիշ մի քանի անձինք՝ վեցական տարուոյ, մի քանիներ ևս երեքական տարուոյ յԱքեա բերդարգելութեան դատապարտուեր են։

— Սելանիկի ջուրց Օսմանեան ընկերութիւնը բարեգործական նպատակաւ գործածուելու համար տեղւոյն քաղաքապետութեան հարկուր ոսկի տուած լինելով, այս գումարին կէսը յատկացուեր է տեղւոյն Համիտիյէ արհեստական վարժարանին, միւս կէսն ալ պիտի գործածուի եղեր դարձեալ բարեգործական նպատակի համար։

— Եւհի-գաբուի հրկիզելոց ի նըպաստ Գատը-գիւղի մէջ 300 ոսկի հանգանակուած լինելով, այս գումարը ի մօտոյ Պատրիարքարան պիտի զրկուի կ'ըսուի։

— Պրուսայէն Պիլէճիք գացող մի քանի վաճառականք անցեալ շաբթու Բէսթէլ անուն տեղը կողոպտուեր են։ Կառապանը ձերբակալուեր է աւազակաց գործակից լինելու կասկածանօք։ Աւազակաց հետքը կը խուզարկուի։

ԹԱԼԻՄԸ ՔԻԹԱՊԷԹ, ԵԱԽՈՒՄ ՄԻԻ. ԲԷՄԵԼ ԻՆՇԱ. հեղինակ Րէչատ. Թուրք նշանաւոր գրագիրաց հատընտիր հատուածոց Հաւաքածոյ մ'է, յաւելուածովք և սրբագրութեամբք երկրորդ անգամ ի լոյս ընծայեալ, Գին 12 1/2 դմուշ։

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ			
Օսմ. լիւան 100 դր. էն			
Մէճիտիյէ	108 40	Վէշնոց	102 20
Քառորդ մէճիտ	107 40	Բաւիւրի Բօյ	89 25
Մանր մէճիտ	102 40	Նաբուլէն	87 44
Մէթալիք	98 20	Գրիմից	51 40
Հինգնոց	102	Անգլ. լիւան	410
Մանէթ թղթագրամ 9 40			
Դոնսուիտէ	20 33	Բում. Երկ.	73 1/2
Թահվիլ. Օսմ.	77 45	Թապիլիյէ	24 20

49) Դ Ե Յ Ք Ս Բ Ի Բ

Վ Ե Ն Ե Տ Կ Ո Յ Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ը

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ

Հ Ա Ն Դ Ե Ս Ե

ՏԵՍԻՒԼ Ա

ՊԵՆՏՈՆ. — ԲՈՐՍԻԱՅԻ ՏԱՆ ԵԱՌՈՒՂԻՆ
(Դսեն Լօրէնցօ եւ Եսիգա)

Լօրէնցօ. — Լուսինը պայծառ կը շո-
ղայ. այսպիսի գիշեր մ'էր երբ քաղց-
րասիւզ հովն սիրասոյն համայններ
Կուտար անշուշտ ծառոց. այսպիսի գի-
շեր մ'էր անշուշտ երբ Թրոիլիւս Տրո-
վադայի ամրոցներն ի վեր ելաւ և փղծ-
կեցաւ իւր հոգին ի հառաչս՝ յունական
վրաններու յանդիման, ուր կը ննջէր
Քրիսանոյը:

Եսիգա. — Այսպիսի գիշեր մ'էր,
երբ Թիզպէ, երկշոտ քայլով ցողաւէտ
դաշտի մէջ շրջած ժամանակ, առիւծէն
առաջ նորա ստուերը տեսնելով, սարսա-
փահար խոյս տուաւ:

Լօրէն. — Այսպիսի գիշեր մ'էր,
Տիտոն, ուռնենայ ճիւղ մը ի ձեռին,
ծովու անքնակ եզրն յոտին կեցած, նը-
շաններով կը թախանձէր իւր տար-
փուհին յետ դառնալ ի Կարքեդոն:

Եսիգ. — Այսպիսի գիշեր մ'էր, Մէ-
տէ դաշտերու մէջ շրջելով կը ժողովէր
կախարդիչ բոյսերն որք երկտասարդա-
ցուցին ծեր էգօնը:

Լօրէն. — Այսպիսի գիշեր մ'էր, Ե-
սիգա խոյս տուաւ հարուստ Հրէին
տնէն, և իւր սրտազեղ սիրահարին հետ
փախաւ վեներտէն, եկաւ ի Պէլմոն:

Եսիգ. — Այսպիսի գիշեր մ'էր, երբ
երկտասարդ Լօրէնցօ երդուաւ թէ
զինք շատ կը սիրէր, և գողցաւ նորա
սիրտն հազար երդումներով որոց ոչ մին
էր ձգարիտ:

Լօրէն. — Այսպիսի գիշեր մ'էր, ազ-
նիւ Եսիգա՝ չարածճիւր մը նման՝ նախա-
տեց զիւր սիրահարն որ ներեց նմա:

Եսիգ. — Այդ խօսքերուդ պատաս-
խանը կուտայի, բայց այժմ ոտքի ձայն
կը լսեմ:

(Մսնէ Սթէֆանօ)

Լօրէն. — Ո՞վ է որ գիշերի լուս-
թեան մէջ այսպէս արագ կուգայ:

Սթէֆանօ. — Բարեկամ մը:

Լօրէն. — Բարեկամ մը... Ի՞նչ բա-
րեկամ, խնդրեմ, յայտնեցէք ձեր ա-
նունը:

Սթէֆ. — Սթէֆանօ է անունս, և
կուգամ իմացնել որ տիրուհիս արշա-
լուսէն յառաջ հոս պիտի ըլլայ. Պէլմոն
շատ հեռու չէ ասկէ. նա կ'այցելէ բո-
լոր շրջակայ վանքերն և ծնրաչոք կ'ա-
ղօթէ, որպէս զի իւր ամուսնութիւնը
երջանիկ լինի:

Լօրէն. — Ո՞վ կայ հետը:

Սթէֆ. — Սուրբ ճգնաւոր մը միայն
և իւր աղախինը: Բայց խնդրեմ ըսէք,
Տէրս տակաւին չէ՞ վերադարձած:

Լօրէն. — Ոչ, և ոչ լուր մը կրցանք
առնուլ իրմէ: Կ'աղաչեմ Եսիգա, տուն
մտնենք ու հանդիսի պատրաստութիւն
տեսնենք՝ բարի գալուստ մաղթելու
համար տանը տիրուհւոյն:

(Մսնէ Լանչելօ)

Լանչ. — Սօլա, սօլա, հո՛ւ հա՛, սօ-
լա, սօլա:

Լօրէն. — Զո՞ւ կը կանչէ այս մարդը:

Լանչ. — Սօլա, տեսա՞ք տէր Լօրէն-
ցօն, տիկին Լօրէնցօն, սօլա, սօլա:

Լօրէն. — Կտրէ ձայնդ, մարդ, մենք
հոս ենք:

Լանչ. — Սօլա, ո՛ւր էք, ո՛ւր:

Լօրէն. — Հոս ենք:

Լանչ. — Ըսէք իրեն որ տիրոջս կող-
մէ լրաբեր մը եկաւ, իւր հետ ունե-
նալով տոպրակ մը նոր լուրեր: Առտու
չեղած հոս պիտի հասնի տէրս: (Կ'ելնէ)

Լօրէն. — Քաղցրիկ հոգիս, ներս
մտնենք և իրենց գալստեան սպասենք.
բայց անօգուտ է, ի՞նչու ներս մտ-
նենք: Բարեկամ, Սթէֆանօ, գացէք
խնդրեմ իմացնել տունը որ տիրուհին
մօտ է գալու, և բերէք երաժիշտները
հոս բացօդեայ տեղը: (Կ'ելնէ Սթէֆա-
նօ) Ո՛հ, ի՞նչ անոյշ կը ննջէ լուսինը
սա մարդին վրայ. երթանք նստիլ հոն,
և թո՛ղ այն տեղէն նուագաց ձայները
հասնին մեր ականջաց: Քաղցր անդորրն
և գիշերն գեղորօր ներդաշնակութեան
հմայքը կը յաւելուն: Նստէ Եսիգա:
Տե՛ս, երկնից ձեղունն որչափ խիտ ոս-
կեվառ սրբանօթներով դրուագեալ է:
Այդ քո տեսած ամենափոքր գունտերն
իսկ իրենց ծածմամբ հրեշտակային մե-
ղեղի մը կը յօրինեն՝ քերովբէից երկ-
նային պարի մէջ: Այսպէս ներդաշնա-
կութեամբ լեցուած են յաւիտեական
անմահ հոգիներ, բայց մենք չենք լը-
սեր, քանի որ մեր հոգին ծածկուած է
բիրտ և սղմերանգ հագուստի ներքև:

(Մսնեն երաժիշտ)

Լօրէն. — Ի՛հ, եկէք, արթնցուցէք
երգով զԱնահիտն, Հասուցէք ձեր քաղ-
ցրագոյն ներդաշնակութիւնները ձեր
տիրուհւոյն ականջացը և զինքը առաջ-
նորդեցէք այդպէս դէպ ի իւր տունը:
(Նուագը կ'սկսի):

Եսիգ. — Ձեմ զուարթանար, երբ լը-
սեմ քաղցրալուր երաժշտութիւն մը:

Լօրէն. — Պատճառն այն է որ բոլոր
միտքդ ուշադիր է: Տե՛ս, երբ դաշտին
մէջ կը վազվզէ վայրենի հօտ մը կամ
դեռատի յովատակներու ջոկատ մը, նո-
քա կատաղի ոստումներ կ'ընեն, մեծա-

ձայն բառաշեղով և խրխնջալով, ինչպէս
կը թեւագրէ իրենց բորբոքած արիւնը.
բայց երբ փողերու ձայն մը լսեն կամ
որ և է նուագ մը հասնի իրենց ական-
ջաց, կը տեսնէք որ կը կանգնին ան-
շարժ, և իրենց վայրագ աչերն երկնոտ
երեւոյթ մը կ'առնուն նուագի ազդե-
ցութեան ներքև: Այս պատճառաւ է
որ բանաստեղծք կ'ըսեն թէ Որփէոս
առ ինքն կը ձգէր ծառերն, քարերն և
ալիքները, զի չկայ բան մը այնչափ
տխմար, այնչափ դժնեայ և այնչափ լի
մոլեգնութեամբ որոյ բնութիւնը գոնէ
ժամանակի մը համար չփոխուի երա-
ժշտութեան ազդեցութեան ներքև:
Այն մարդ որ չունի երաժշտութիւն
յինքն, կամ չսիրայուգուի քաղցր ձայ-
նից ներդաշնակութենէն, այնպիսին
ընդունակ է մատնութեանց, չարամա-
դութեանց և գողութեանց: Այդպիսի
մարդու մտաց տատանմունքը գիշերի
նման մութ է և իւր գորովը Երբոսի
նման մռայլամած: Այդպիսի մարդու
մի՛ վստահիր երբէք: — Այժմ մտիկ ըրէ
նուագը:

(Բորսիա եւ Նէրիսա կ'երեւին հեռուէն)

Բորս. — Սրահիս մէջ լոյս կը տես-
նեմ: Ի՞նչպէս այդ փոքրիկ ճրագը հե-
ռուն կ'արձկէ իւր ճառագայթներն:
Այսպէս կը փայլի բարի գործ մը չար աշ-
խարհի մէջ:

Նէր. — Երբ լուսինը կը նշողէր, չէ-
ինք տեսնէր ճրագը:

Բորս. — Այդպէս կը նսեմանայ մեծ
փառաց հանդէպ փոքրը: Տեղակալն
արքայի մը չափ շողալու կը փայլի.
բայց երբ արքայն երևի, յայնժամ տե-
ղակալին մեծութիւնը կը նուագի որ-
պէս մի առու որ կ'ոչնչանայ, թափուե-
լով ահագին ովկիանու մէջ: Երաժշտու-
թիւն, մտիկ ընենք:

Նէր. — Ձեր տան երաժիշտներն են,
Տիկին:

Բորս. — Կը տեսնեմ որ ոչ մի բան
լաւ է յարմար վայրէն դուրս: Ինձ կը
թուի թէ նուագաց ձայնը ցերեկուրէն
առաւել քաղցր կը հնչէ:

Նէր. — Գիշերային լուսութիւնն է,
տիկին, որ նմա այս շնորհը կ'ընծայէ:

Բորս. — Ազուան ալ այնչափ քաղցր
կ'երգէ ինչպէս արտոյտը, երբ իրեն
մտիկ ընող մը չիկայ, և կարծեմ թէ,
եթէ սոխակը ցերեկը երգէր, մինչ բո-
լոր բաղեր կը ճչեն, լաւագոյն երա-
ժիշտ մը չպիտի համարուէր: Որչափ
բաներ իւրեանց ձգարիտ կատարելա-
գործութիւնը և արդար դրուատիքը կը
պարտին ժամանակի յարմարութեան:
(Երաժիշտներուն) լուցէք, լուսինը այ-
ժմ քնացած է Անտիմիօնի հետ և չու-
զեր զարթնուլ: (Նուագածութիւնը կը
դադրի):

Լօրէն. — Եթէ չեմ սխալիր, Բորսայի ձայնն է:

Բորս. — Տգեղ ձայնէս զիս կը ճանչէ, ինչպէս կոյր մէկը կը ճանչէ կկուռն:

Լօրէն. — Սիրելի տիկին, հազար բարի եկաք:

Բորս. — Աղօթելու գնացինք մեր ամուսններու յաջողութեանցը համար, կը յուսանք մեր աղօթքէն օգտուած ըլլան: Վերադարձած են:

Լօրէն. — Ոչ դեռ, տիկին, բայց լըրաբեր մը իմացուց նոցա մօտենալն:

Բորս. — Նէրիսա, դուն գնա և պատուիրէ ծառայներուն որ ոչինչ յայտնեն մեր բացակայութեան մասին: Դուք ալ, Լօրէնցօ, մի՛ խօսիք. Եսիգա, դուք եւս: (Փողերու ձայներ կը լսուին)

Լօրէն. — Ձեր ամուսինը մօտ է. փողերու ձայնը կը լսեմ. անխորհրդապահ չենք, տիկին, մի՛ վախճք բնաւ:

Բոր. — Այս գիշերը ինձ կ'երևի հիւանդ օրուան մը պէս, միայն քիչ մը աւելի տագոյն է սա: Այնպիսի օր մ'է որ կարծես ամպերու ներքեւ պահուած է արևը:

(Մտնեն Պասանիօ, Անթոնիօ, Կրասիանօ եւ հետեւորդք)

Պաս. — (Բորսային) Հակոտնեային հետ մենք ևս ցերեկ պիտի ունենանք, եթէ միշտ այսպէս արթուն մնաք արեւու բացակայութեան պահուն:

Բորս. — Էհ, ես փայլիլ միայն կ'ուզեմ, բայց ոչ թեթեւ երևիլ: Զի թեթեւ կ'ին մը անտանելի կը դարձնէ ամուսինը, և չեմ ուզեր որ Պասանիօ այդպէս լինի իմ նկատմամբ: Աստուած յաջողէ զամէն ինչ, Բորի եկաք, տէր իմ:

Պաս. — Ծնորհակալ եմ, տիկին. բարի գալուստ մաղթեցէք բարեկամիս ալ: Ահա այս այն մարդն է, Անթոնիօն, որու երախտապարտ եմ յաւէտ:

Բորս. — Ամէն մասամբ նորա պարտական պէտք ես լինել, զի, լրածիս համեմատ, անսահման կերպով պարտական էր ձեզ համար:

Անթ. — Երջանիկ ազատումէս ոչ աւելի:

Բորս. — Պարոն, բարի եկաք մեր տունը, և այլ միջոցաւ քան բանիւք ցոյց պիտի տամ ձեզ զայդ, այդ իսկ պատճառով կը համառօտեմ քաղաքավարական խօսքերն:

Կրաս (առ Նէրիսա). — Կ'երդնում աւասիկ լուսնի վրայ, որ զիս գէշ կը դատէք: Ճշմարիտ, փաստաբանին աշակերտին տուի, և քանի որ լուրջ կարեւորութիւն մը կուտաս այդ բանին, կ'ուզէի որ այդ մատանին ունեցողը ներքինի լինի, սիրելիդ իմ:

Բորս. — Կը վիճի՞ք, արդէ՞ն... Ի՞նչ է շարժառիթը:

Կրաս. — Ոսկի օղակ մը, չնչին մատանի մը զոր ինձ տուած էր, և որու վրայ գրուած էր. «Սիրէ և մի՛ լքանէր զիս», այնպէս ինչպէս զինագործք սուրբերու վրայ միշտ կը փորագրեն այդպիսի նշանագրեր:

Նէրիս. — Ինչո՞ւ իւր նշանագրին կամ արժէքին վրայ կը խօսիք. դու երդուար ինձ, զայն քեզ տուած պահուա, որ մինչև մահուանդ վերջին ժամուն չը պիտի կորսնցնէիր զայն, և դամբանիդ մէջ իսկ մտդ պիտի պահէիր: Գէթ առանի երդմանցդ, եթէ ոչ ինձ համար, կը պարտէիր մոռացկոտ չլինել և պահել մատանին: Փաստաբանի մը աշակերտին տուիր: Ոչ, Տէրն ինձ վկայ, այդ աշակերտ երբէք մօրուս չպիտի ունենայ իւր դէմքին վրայ:

Կրաս. — Պիտի ունենայ, երբ չափահաս լինի:

Նէր. — Այո՛, եթէ երբէք կ'ին մը կարող է այդ մարդու փոխուիլ:

Կրաս. — Կ'երդնում պատուոյս վրայ, երկտասարդ փոքր տղու մը տուի մատանին, քեզմէ ոչ աւելի մեծ, փաստաբանին աշակերտը: Ծատախօս տղայ մը, որ իբր վարձք ուզեց ինձմէ, չկարողացայ մերժել իւր խնդիրը:

Բորս. — Պարսակելի ես, ցաւօք կ'ըսեմ քեզ ահա, այսպէս թեթեւօրէն զրկուելուդ կնոջդ առաջին նուէրէն: Այն մատանին զոր երդումներով դիրք մատդ, պէտք է յաւիտեան գամուած մնար մատիդ վրայ: Ես ալ տուի մատանիս սիրականիս և երդնուել տուի չը բաժնուելու երբէք անկէ: Ահա հոս ներկայ է սիրելիս, և կը համարձակիմ երդնուել իւր կողմէ որ ոչ կուտայ և ոչ ալ մատէն կը հանէ բոլոր աշխարհիս հարստութեան փոխարէն: Ծիտակը, Կըրասիանօ, կնոջդ տմարդի առիթ մը տուիր վշտի: Եթէ ինձ ալ պատահէր այդ, կը խենդենայի:

Պաս (մեկուսի). — Ո՛հ, աւելի լաւ կը լինէր ձախ ձեռքս կտրել և երդնուել թէ կորուսի մատանին՝ զայն պաշտպանելով:

Կրաս. — Տէր Պասանիօ մատանին փաստաբանին տուաւ ուղեւուն համար և արդարեւ կ'արժէր ալ. յետոյ իւր աշակերտն, որ աշխատած էր մի քիչ գըրելով, իմ խնդրեց ինձմէ. տէր և սպասաւոր երկու մատանիներէն զատ ուրիշ բան առնուել չուզեցին:

Բորս. — Ի՞նչ մատանի տուիր, Տէր իմ Պասանիօ, չեմ յուսար որ ինձմէ ընդունածդ ըլլայ:

Պաս. — Կ'ուրանայի, եթէ սուտ մը կ'արելի ըլլար կցել յանցանքի մը, Կը տեսնէք որ մատիս վրայ չկայ մատանին, գնաց մատանին:

(Վերջը յաջորդ բուով)

Մ Ե Ս Ր Ո Պ Ն Ո Ւ Պ Ա Ր Ե Ա Ն

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅ-ԱՇԽԱՐՀԻԿ

(Պաղատալիսան Տպագրութիւն)

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք թէ սոյն ընդարձակ բառարան, այնչափ գովեստիւք գնահատեալ շատ մը ձեռնհաս անձերէ, աւարտած է բոլորովին:

Իւր ճոխագոյն պարունակութեամբ, հայերէն համանշանակներու ճշգրութեամբն, շատ մը նորակերտ և գաւառական բառերով և ճշգրտաբար՝ բազմաշխատ հեղինակին սոյն երկն անհրաժեշտ գործի մ'է թէ՛ թարգմանչաց, թէ՛ ուսանողաց, և թէ՛ առ հասարակ ամէն անոնց որք կ'զբաղին ֆրանսերէն լեզուով:

Ֆրանսերէնի մէջ գործածական բոլոր բառերն, ոճերն ու ասացածներն հաւաքելով, և դնելով անոնց ամէնուն ալ ճշգրտագոյն նշանակութիւնները, զանազան առումներն և համապատասխան հայերէն նշանակութիւններն, ի հարկին թուրքերէններն ևս, նուազարեան է ֆէնտի յօրինած է շատ հարուստ, շատ կատարեալ գործ մը, արդիւնք երկարժամանակեայ աշխատութեանց, անդուլ խուզարկութեանց և խղճամիտ ու իմաստուն հետազօտութեանց:

Գործոյն կարեւորութեան կը համապատասխանէ նաև տպագրութիւնն, որ Պաղատալեան տպարանի խնամեալ արտադրութեանց մին է և կը կազմէ ըստուար և գեղեցիկ հատոր մը, ճոխագոյն մատենագրարանաց մէջ ընտիր տեղ մը գրաւելու արժանի:

Մինչեւ յառաջիկայ փետրուար 20, որոշուած է անփոփոխ պահել նուազարեան Բառարանին գինը, 20 ֆրանք:

Գաւառներէն ուզողները պէտք է դիմեն «Ծաղիկի» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին. Փօստի ծախուց համար ծովեզերեայ քաղաքներէ պէտք է զրկել 6 շրշ, ներքին քաղաքներէ՝ 8 շրուշ:

Ա Ն Ի Ծ Ե Ա Լ Ը

Մեմախօսութիւն տաղաչափեալ

Սրտի խնդութեամբ կը տեսնեմք մեր պատանի բանաստեղծին, Վահան էֆ. Մալեգեանի, մի նոր քերթուածն որ լոյս տեսաւ:

Կը շնորհաւորեմք իւր նոր գործը և մաղթեմք յաջողութիւն իւր մտադրած բանաստեղծական շարքին:

Գին 1 շրշ. արծաթ:

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹԵՅԵՐՈՒՆԻ ՆԻԳՕԼԱ ԵՒ ԲՕԼ ՍՄԻՐՆՕՅ ԵՂԲԱՐՑ

Ղալաթիա, Ռուսական վանքին դիմաց, Այնիգօլա եկեղեցւոյն մօտ, Թիւ 30

Վաճառատունս՝ անցեալ տարւոյ Մայիսի սկիզբները բացուած լինելով, վաճառելի թէյերու տեսակներն եւ գիններն ի ստորեւ նշանակեալ, կը ծանուցանէ ի գիտութիւն յԱրդոյ հասարակութեան:

Թիւ 1. Լիանսին	Ֆունթ 32	Դահեկան
» 2. Զինական վարդ	» 30	»
» 3. Պուքէ Էմբէրիալ	» 26	»
» 4. Ֆուչէֆու	» 20	»
» 5. Տնական թէյ	» 16	»
» 6. Խնայողական տեսակը	» 12	»

Վերոյիշեալ թէյերը՝ մէկ, կէս եւ մէկ չորրորդ ֆունթնոց (133 տրամ) ծրարներու մէջ ամփոփուած՝ մետաքսեայ եւ կապարեայ թղթով պատած, իրենց վըրայ կը կրեն վաճառատան կնիքն եւ ստորագրութիւնն: Սոյն թէյերը չաւրուելու համար մթերանոցին մէջ մասնաւոր տեղ մը գրաւած են, ուր արգելուած է նոյն խակ ծխելն:

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Անոնք որ կրնան որոշել թէյին լաւն ու վատը, կարող են իրր նմոյշ գնել վաճառատունէս փոքր ինչ եւ փորձել: Վաճառատանս միւս ճիւղն, որ ի Ռուսիա աշխարհածանօթ է արդէն:

Սոյն թէյեր կը վաճառին նաեւ ի Բերա, Թիւնելի դիմաց Ֆրաթէ վաճառատունը, Պոլիս Պահճէ գարու Շէյիսիլիսլամ խան Թիւ 2 Միւսիւ Նիքիթիէ Էրպէնկին մթերանոցը, Օրթագիւղ Թաշ Նէրտիւպան փողոց Թիւ 5 Պ. Գրիգոր Միսկիճեանի գեղարանը, Իւսկիւտար Թաշ Տէմիրճիլէր փողոց Թիւ 25 Միւսիւ Ա. քէստորիտիսին գեղարանը եւ Գատըգիւղ Նպարավաճառ Բարաթանասիօին մթերանոցը Թիւ 19:

(14—18)

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎՐՈՒԽԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Պահճէ—Գարու, ձէլալ պէյ խանի դրան կից, Թիւ 10

Զմեռուան առթիւ սոյն հանրածանօթ վաճառատան մէջ պատրաստ կը գըտնուին Զինէ եւ Ճաւայէ ուղղակի հասած նոր բերք՝ զանազան տեսակ գերբնտիր եւ ազնիւ ու անուշադոյր ամէն ճաշակի յարմար: — Ծառնական, Զինական եւ Հնդկական այլ եւ այլ մեծութեամբ եւ ձեւերով թէյի տուփեր, գեղակերտ եւ նկարազարդ Յաճախորդաց — գոհացում տալու համար բնու ջանք չխնայուիր: — Յանձնարարութիւնք կը կատարուին փութով եւ ճշգրտութեամբ: — Գինները որոշ եւ խիստ չափաւոր: — Զի՛ք սակարկութիւն:

3—4

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՅ

135րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆ ՈՒԹԻԻՆԸ

Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ մարտի 19 ին. Մեծ պարգեւն է

600,000 ՖՐԱՆԿ ԿԱՄ **30,000** ԳԱՂ. ՈՍԿԻ

Պիտի չահին 600 անձինք: Ամենէն փոքր պարգեւն է 400 ֆրանք, Բաղդատմք վաւերացեալ են Օսմանեան առեւտրական նախարարութենէն:

Գին քաղղատունի 7 ¹/₂ դրոշ:

Գաւառներէն ստանալ ուղղոյնները պէտք է դիմեն ԾԱՂԻԿԻ Յանձնակատարութեան Գրասենեկին: Փօստի ծախուց համար պէտք է ղրկել մէկ ղրուշ աւելի:

Շահող թուոց ձիճԳ ցուցակը կը հրատարակուի ԾԱՂԻԿԻ մէջ:

ԿԻՒՆ ՏՕՂՏՈՒ

Սուլթան համամ, Ֆնտգլեան խան, 44

Եւրոպայէն նոր բերուած հետեւեալ ապրանք կը վաճառուին 12 դրուշ 30 փարայի:

1 Գծաւոր բրդեայ արանց ֆանելա:

3 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ արանց ֆանելա:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ կանանց ֆանելա:

2 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ կանանց գուլպայ:

1 Հատ Բրօֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնաշապիկ:

1 Հատ Բրօֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնաշապիկ:

1 Անգղ. կտանէ օձիքով ու թեւնոցով արանց շապիկ:

3 Արանց շապիկ նորածեւ ճերմակ կուրծք:

6 Արանց շապիկ նորածեւ օձիք:

3 Զոյգ քթանէ շապիկի թեւնոց:

1 » մէջը ֆանելայով ձեւնոց:

1 Հատ գունաւոր արանց ֆանելայ վարտիք:

1 Հատ բրդեայ կանանց ուսնոց:

1 » բուրդէ հիւսուած կանանց ծածկոյթ:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ տղոց չըր-ջագետտ:

1 Հատ բրդեայ տղոց բաճկոնակ:

2 » ամենալաւ տեսակէն մետաքսեայ փողկապ:

12 Հատ գունաւոր կամ ճերմակ քթան թաշկինակ:

6 Հատ գունաւոր երեսի սրբիչ:

4 » կարմիր գծաւոր խաւու:

3 » շատ մեծ ոտքի խաւու:

4 Հատ ծայրերը գունաւոր ծաղկենկար քթան խաւու:

3 Հատ ծայրերը շինուած լաւ քթան խաւու:

6 Հատ գունաւոր քթան՝ սրբիչ:

1 » մետաքս կամ բուրդ կանանց լաւթիքի ֆանելայ:

1 Զոյգ շատ երկայն անգղ. չղարչէ վարագոյր:

1 Հատ մետաքս տուփի մէջ 2 լաւանտա, 1 օճառ, 1 օտըքօլօնք:

6 Հատ շուրջը գունաւոր կանանց քթան թաշկինակ:

4 Հատ լաւ տեսակ արանց քթան թաշկինակ:

6 Հատ շուրջը անթիքայով ճերմակ կանանց թաշկինակ:

6 Ծաղկենկար տամասէ անձեռոց:

1 Հատ ծոպերը շինուած 8 հոգինոց սեղանի ծածկոյ:

6 Անգղ. արծաթէ ապուրի դգալ:

3 Հատ դանակ եւ 3 պատառաքաղ:

2 » գոյեղգոյն լոմայի ֆանելայ:

2 Զոյգ գծաւոր բրդեայ կանանց գուլպայ:

3 Հատ Լիոնի մետաքսէ գունաւոր թաշկինակ:

2 Հատ շատ մեծ քթանէ խաւու:

2 » բոլ. անակ դաղ. մետաքս թաշկինակ:

6 Հատ Անգղ. արծաթէ սուրճի կամ անուշի դգալ:

3 Բրդեայ լաւթիքի տղու գուլպայ:

Յանձնարարութեանց համար պէտք է գրել «Ծաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին:

7—12

Վ. Ա. ՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳԱՇՆԱԿԱՑ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վկայեալ դաշնակայարդար էՌԱՌԻ
հռչակաւոր գործատան

Գնուումն եւ վաճառումն
Փոխանակութիւնն հին դաշնակաց հետ

Կը վաճառուին ամէն տեսակի դաշ-
նակներ ամսական վճարմամբ և մասնա-
ւորաբար Գաղղիոյ լաւագոյն գործա-
րաններէն ԲԼԷՆԻ դաշնակները, խիստ
գիւրամատչելի գիններով:
Մասնաւոր յանձնարարութեամբ ամէն
գործարանաց դաշնակներէն կը բերուին:

Վարձու նոր դաշնակներ չափաւոր
գիններով:

Բաժանորդագրութիւնն դաշնակաց
յարդարման (accord):

Դաշնակաց նորոգութիւն, գաղղիական
ընտիր նիւթեղէններով:

ՀՐԱՀԱՆԳ դաշնակները չհինցնելու
և լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու:

Գաւառներէ եղած յանձնարարու-
թիւնք ամենայն խնամով և փութով կը
կատարուին:

Անմրցելի աժանութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար
դիմել Բերա, Մեծ-Փողոց, Ղալաթա
Սարայի դիմաց, Խրիսթաքի խան, թիւ 10:
(19—30)

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋՆԱԳԻ

ԱՄՈՒՍՆԱՅԵԱԼ ԱՆՁԱՆՑ

Հրատարակիչ
Ս. ՔԱՆՈՒՄԻՅԱՆ
Թարգմանիչ
ՍԱՍԻՍ ՍՊԵՐՍԻ

ԴՐՏՑ
ՏՕՔ. Է. ԲԼԷՄՍԵ
ԲՅՂկական համալսարանի
Բարիգու

ՏՊԱԳՐ. Գ. ՊԱՂՏՍՏԵԱՆ

Յրանալի բժշկական համալսարանէն համ-
բաւաւոր Տօք. Բլէմանի սոյն հետաքրքրաշարժ
եւ ընտիր երկասիրութիւնն հայերէն մաքուր
պոլխարհաբարի թարգմանուած, բարոյական
բազմաթիւ դասերով արդարեւ թանկագին ծա-
ւալութիւն մը պիտի մատուցանէ այն ամէն ան-
ժանց, որ ամուսնական խորհրդաւոր կենաց
մէջ մտնելու մտադիր են եւ կամ մտած, նաեւ գի-
տական նոր հշմարտութիւններով պիտի ցուցնէ
թէ՛ ապագայ ամուսինք ինչ պարսին գիտնալ
իրենց ամուսնութեան նախընթաց օրը, եւ այ-
նուհետեւ. նաեւ թէ՛ ինչ են այն անմիջական
դարմաններն, հարկաւոր՝ կատարելապէս բու-
ժելու ամուսնական հակառողջապահիկ զեղծ-
մանց ճիւղը եւ ցաւալի հետեւանքները:
Կեդրոնացեալին է Զարդարեան գրատուն, կը
գտնուի նաեւ քոլոր Հայ գրաւաճառաց քով:

ԱՐՏՕՆԱՍԷՐ Ա. ՍԱՔԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Լակի-Զապրիէ փողոց. թիւ 61

ՅԱՆԷԼԱ ԱՊՐԱՆԱՑ ՀԻՒՍԱՐՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԵՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Ի Մանուկ տալիս, Բիւրքնի խան, Թիւ 26 եւ 15, որոյ մասնաճիւղն է
Ի Պահէէ—Գաբու, Մաքսատան կարգ, Թիւ 44 Թօփաֆիյէի վաճառատունը:

Թէ՛ մեծ եւ թէ՛ փոքր քա-
նակութեամբ՝ արանց, կանանց
և տղայոց համար՝ անխառն
բրդէ, մանածէ, և այլն, ուղ-
ուած թանձրութեամբ և ուղ-
ուած չափով յանձնարարու-
թիւնք կ'ընդունուին ու պատ-
րաստ կը ծախուին Փանէլա
չապիկներ, վարտիքներ, մի-
սոցուներ, և այլն: Ապ-
րանքները կը մրցին եւրոպա-
կաններուն հետ թէ՛ աժանու-
թեամբ, թէ՛ դիմացկունու-
թեամբ և թէ՛ իրենց նուրբ
ճաշակով: Յաճախորդք ամէն
կերպիւ գոհ պիտի մնան:

17—24

Մոշրատեան Մկրտիչ եւ Յովնանեան եղբարց վաճառատունը

ԵՐԿԱԹԻ, ԽՈՒՐՏԱՎԱԹԻ, ԳՈՐԾԵԱՑ ԵՒ ԱՅԼՈՑ

Կ. Պոլիս, Ալաճա Համամ, Թիւ 44 եւ Ղալաթիա, Բէրշեմպէ բազար,

Մանուկտիւյէ—Ճատտէսի, Թիւ 70 եւ 59:

Անգղիական, գաղղիական և ամերիկեան կարեւոր գործարանաց մէջ պատ-
րաստեալ զանազան տեսակ երկաթեղէնք, ուսական կախիկաղակք (աւամքի վի-
տի), հիւսան (տիւլկէր) գործիներ, եկեղեցական զանգակք, խարտոցք, զինկոյէ
ամաններ, գործարանաց վերաբերեալ մեքենայք, երկրագործական բազմազան
գործիներ, և այլն, և այլն, ամենքն ալ շատ աժան գներով: Ընկերութեանս մե-
քենագործն դիւրութիւններ կ'ընծայէ մեքենայից գործածութեան ուսման համար:
Կ. Պոլիս և գաւառներէ ամէն ուղղակի յանձնարարութիւնք չուտ և կանո-
նաւոր կը կատարուին: Մեր քով չգտնուածներն ալ յանձնողէքով Եւրոպայէ բե-
րել կուտանք և ուղղուած տեղերն ու նաւահանգիստները կը փոխադրեմք:

Մեր վաճառատանց վարչութեան հասցէն է՝

Մ. Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

15—24

70, Եօրկանճըլար ճատտէսի, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԱՌԻԹԷՆ ՕԳՈՒՏ ԲԱՂԵՑԷՔ

ՀԱՐՄՏԱՆԱԼՈՒ ՄԻԱԿ ՄԻՋՈՑ

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ՓՈՐՁԵԼ ԶԵՐ ԲԱՂԴԷ, ԵԹԷ ԿՈՒՋԷՔ ՇԱՀԻԼ
30.000 ԳԱՂ. ՈՍԿԻ ԿԱՄ

600,000 ՖՐԱՆԿ

Վճարելով միայն 7 1/2 դրոշ

Արեւելեան Երկ. 133րդ. վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ մարտ
19ին: 600 անձինք պիտի շահին: Գաւառներէ վիճակահանութեան մասնակցիլ
փափաքողք պարտին զրկել տամի գինն 7 1/2 դրոշ, և փոստի ծախուծ համար
40 փարա աւելի, նամակադրօշմ ևս կ'ընդունինք:

درمليده غلطهده جلياتي و اندريا باقدهسى مدرسته

Առ Տնօրէնութիւն «Ճիւղանի և Անտրէյա» դրամատան
Կալաթա, Գարա քէօյ, Թիւ 23. Կ. Պոլիս